

**LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS UN PSIHOLOĢIJAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA**

**ĢIMENES UN PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES
SADARBĪBA
DIPLOMDARBS**

**AUTORE: LUDMILA FIĻČENKO
STUD. APL. NR. SKPI 040021**

**ZINĀTNISKĀ VADĪTĀJA:
MAG. PAED. ĒRIKA VUGULE**

RĪGA 2008

SATURS

Ievads	5
1. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības veicināšanas problēma psiholoģiski pedagoģiskajā literatūrā.....	7
1.1. Pedagoģiskās sadarbības būtība.....	10
1.2. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības mērķi, uzdevumi, saturs un formas.....	12
1.3. Sadarbības vadība.....	14
2. Ģimenes kā sadarbības partnera raksturojums	16
3. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības procesa organizēšana, izpēte un analīze.....	26
3.1. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības veidošanas principi, saturs, metodes un paņēmieni	26
3.2. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības norises izpēte un analīze	35
Secinājumi	45
Izmantotās literatūras saraksts	47
Pielikumi	49
Pielikums Nr.1.....	50
Pielikums Nr.2.....	51
Pielikums Nr.3.....	52
Pielikums Nr.4.....	53

ANOTĀCIJA

Diplomdarbā „Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbība” aprakstīts pētījums par ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbību.

Autore: Ludmila Fiļčenko

Zinātniskā vadītāja: Mag. Paed. Ērika Vugule

Pētījuma mērķis: Pētīt ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības iespējas.

Darbs sastāv no ievada, 3 nodaļām, secinājumiem, izmantotās literatūras saraksta ar 26 literatūras vienībām un 4 pielikumiem.

Darba apjoms ir 55 lpp.

Darbā ietverti 8 attēli.

Pirmo nodaļu veido ģimenes un PII sadarbības veicināšanas problēmas analīze psiholoģiski pedagoģiskajā literatūrā.

Otrā nodaļa ietver ģimenes kā sadarbības partnera raksturojumu.

Trešajā nodaļā veikta PII un ģimenes sadarbības procesa organizēšana, izpēte un analīze.

Pētījuma laikā apstiprinājās hipotēze, ka PII un ģimenes sadarbība norit optimālāk, ja:

- ģimenes un PII sadarbībā tiek ņemti vērā kopīgi izvirzītie mērķi un uzdevumi bērna attīstībā un audzināšanā;
- pirmsskolas pedagogs pielieto daudzveidīgas sadarbības formas ar ģimeni;
- sadarbības rezultātā vecāki pilnveido savas pedagoģiskās iespējas

ANOTATION

Graduation work “Cooperation between family and preschool establishment” performs research about cooperation between family and preschool establishment.

Author: Ludmila Filchenko

Academic superior: Mag. Paed. Erika Vugule

The aim of the research: to evaluate facilities of cooperation between family and preschool establishment.

This work consists of introduction, 3 chapters, conclusions and 24 sources of literature and 5 attachments.

Scope of work: 55 pages.

The diploma work contains 8 pictures.

Graduation work consists of 3 parts:

1. Preschool establishment and family cooperation encouragement problem in psychologically pedagogical literature.
2. The characteristic of family as a partner of cooperation.
3. The organization, research and analyses of the cooperation process between family and preschool establishment.

The research has proved hypothesis that cooperation process between preschool establishment and family will be optimized if:

- the aims in cooperation of family and preschool establishment will be the same in child development and education;
- preschool pedagogue uses many cooperation forms with family;
- as the result of cooperation parents will improve their pedagogical facilities.

IEVADS

Bērns ienāk pasaulē un ierauga pasauli tādu, kādu mēs, pieaugušie, esam to radījuši – ļaunu vai labu, priecīgu vai bēdīgu, steigas pārņemtu vai mierīgu pārdomu pilnu. Bērniības laiks ir dots tikai bērniem, un tas viņiem arī pilnīgi ir jāizdzīvo. Ar mātes pirmo smaidu, tēva acu skatienu, ar pirmo rotaļlietu. Kad mēs liekam bērniem pārāk ātri pieaugt, mēs laupām viņiem iespēju attīstīt sevī tās īpašības, kuras raksturīgas tikai attiecīgajam vecumam.

Bērniem jābūt pārliecinātiem, ka viņi pieder un ir gribēti savās mājās un apkārtējā vidē. Bērns mūsu sabiedrībā ir visneaizsargātākā būtne, un tāpēc mīlestība viņam ir nepieciešama visvairāk. Pirmsskolas vecumā bērna vide ir ģimene un pirmsskola, un jo vairāk šīs vides būs tuvinātas, jo harmoniskāka būs bērna attīstība.

Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbība ir būtisks priekšnoteikums bērna personības veidošanās procesa veiksmīgai norisei. Svarīga ir ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes izvirzīto mērķu vienotība bērna vispusīgas attīstības un audzināšanas procesā. Ģimenes un pirmsskolas sadarbības galvenais mērķis ir vispusīgi palīdzēt bērnam veidoties par sevi apzinošos personību un radīt apstākļus viņa attīstībai. Šīs sadarbības centrā ir bērns, kas lielā mērā pats nosaka sadarbības konkrētos mērķus un tās saturu.

Lai vecāki spētu sekmīgi risināt ģimenes pedagoģiskos uzdevumus, pirmsskolas izglītības iestādes un ģimenes sadarbības procesā, svarīgs ir ģimenes izglītošanas un tās pedagoģiskā potenciāla palielināšanas darbs.

Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbība būtu jāveido kā mērķtiecīgs un vadāms process. Tā realizēšanai pedagogam nepieciešams apgūt un aktualizēt sadarbības pedagoģiskos un psiholoģiskos nosacījumus, sadarbības saturu, formas un metodes. Kā arī veikt šī procesa plānošanu un sadarbības rezultāta analīzi.

Pētījuma mērķis:

Izvērtēt ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības iespējas.

Pētījuma objekts:

Pedagoģiskās sadarbības process.

Pētījuma priekšmets:

Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbība.

Pētījuma hipotēze:

Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbība noritēs optimālāk, ja:

- Ģimenes un PII sadarbībā tiks ņemti vērā kopīgi izvirzītie mērķi un uzdevumi bērna attīstībā un audzināšanā;
- Pirmsskolas pedagogs pielietos daudzveidīgas sadarbības formas ar ģimeni;
- Sadarbības rezultātā vecāki pilnveidos savas pedagoģiskās iespējas

Pētījuma uzdevumi:

- Analizēt teorētisko literatūru par ģimenes un PII sadarbību;
- Apkopot, izvērtēt un noformulēt ģimenes un PII sadarbības novērtēšanas kritērijus;
- Izzināt ģimenei vispiemērotākās sadarbības formas un formulēt to saturu.

Pētījuma bāze:

Rīgas PII "X", bērni, viņu vecāki un pedagogi.

1. PIRMSSKOLAS UN ĢIMENES SADARBĪBAS VEICINĀŠANAS PROBLĒMA PSIHOLOĢISKI PEDAGOĢISKAJĀ LITERATŪRĀ

Neapšaubāma ir ukraiņu pedagoga V.Suhomļinska atziņa, ka bērnība ir visspilgtākais cilvēka mūža periods – nevis sagatavošana turpmākajai dzīvei, bet gan īsta, spilgta, savdabīga, neatkārtojama dzīve un no tā, kā bērnība pagājusi, kas šai laikā audzinājis bērnu un kādus iespaidus viņa prātā un sirdī atstājusi apkārtējā vide – no tā lielā mērā atkarīgs par kādu cilvēku viņš kļūs (18; 180).

Pirmsskolas un jaunākajā skolas vecumā veidojas cilvēka raksturs, attīstās cilvēka domāšana un valoda. Līdzās grāmatām ir apkārtējā pasaule, kurā mazais cilvēks sper savus nedrošos soļus. Pirmie, kas palīdz mazajam cilvēkam spert šos nedrošos soļus, ir viņa vecāki. Vecāki bērnam ir paši dārgākie un mīļākie cilvēki (18; 189).

Dr. Ross Kempbels min trīs svarīgākos priekšnoteikumus sekmīgai bērna audzināšanai ģimenē. Tie ir:

- saticīga ģimene;
- jūtas;
- nesavtīga mīlestība (14;15).

Pats svarīgākais Dr. Rosa Kempbela skatījumā ir saticīga ģimene. Viņš norāda, ka vissvarīgākās ģimenē ir laulāto attiecības. Tās ir pamatattiecības, kuras nosaka bērnu un vecāku saskarsmi. No ģimenes saišu stipruma lielā mērā atkarīgas bērna un vecāku attiecības un paša bērna drošība (14; 18). Kā nākošo priekšnoteikumu Dr. Ross Kempbels min jūtas. Bērni jau kopš dzimšanas ir emocionāli ļoti uzņēmīgi (14; 30).

Vecākiem ir svarīgi zināt, ka katram bērnam ir sava emocionālā krātuve, savas emocionālās vajadzības. Tas, kā šīs emocionālās vajadzības tiek apmierinātas, vai tās vispār tiek realizētas, nosaka:

- bērna pašsajūta – viņš ir laipns vai dusmīgs, nomākts vai priecīgs;
- iespaido bērna uzvedību – bērns ir paklausīgs vai nepaklausīgs, raudulīgs vai spītīgs, jautrs vai noslēgts (14; 31).

Jo pilnāka bērna emocionālā krātuve, jo pozitīvākas ir bērna jūtas un labāka viņa uzvedība. Nākošais priekšnoteikums, pēc Dr. Rosa Kempbela domām, - nesavtīga mīlestība. Tas ir pamats stiprām saitēm ar bērnu. Tikai nesavtīga mīlestība var nodrošināt bērna spēju vispusīgai un pilnvērtīgai attīstībai, pasargāt bērnu no tādām

izjūtām, kā bailes, aizvainojums, nedrošība. Nesavtīga mīlestība ir kā vaduguns bērna audzināšanā (14; 29).

Pēc R. Šteinera domām pie spēkiem, kas veido bērnu, pieder prieks par savu apkārtni, audzinātāju priecīgās sejas un par visām lietām godīga, nepiespiesta mīlestība. Šāda mīlestība, kas silti caurstrāvo visu apkārtni. Ja šādā mīlestības pilnā atmosfērā bērnam ir labi, veselīgi paraugi atdarināšanai, tad viņš ir savā pareizajā elementā. (19 ;29)

Dr. Ross Kempbels uzskata, ka ģimene veido pirmo bērna sabiedrisko vidi. Mātes un tēva personībām ir izšķiroša nozīme ikviena cilvēka dzīvē. Ikviena bērna mīlestība pret saviem vecākiem ir neizmērojama, neapšaubāma un bezgalīga (14; 17).

Dž. Boulbijs uzskata, ka abu vecāku uzdevums ir radīt drošu pamatu, lai bērns varētu doties pasaulē un arī atgriezties, droši zinot, ka viņu gaidīs, atbalstīs gan fiziski, gan emocionāli, mierinās, ja viņš būs satraukts, iedrošinās, ja viņš būs nobijies. Vecāku uzdevumu būtība ir būt pieejamiem, gataviem atsaukties, lai savu bērnu iedrošinātu, un atrasties viņam līdzās, taču tas jā dara tikai tad, ja patiešām rodas nepieciešamība (5;16). Bērniem nepieciešams veltīt domas, jūtas un nodrošināt nozīmīgu, vērtīgu darbošanos (9;179).

A. Ādlers uzskata, ka pedagogiem ir jāatklāj ne tikai bērniem pareizais ceļš, bet arī jāietekmē vecāki, lai tie netraucētu bērnam šo pareizo ceļu iet. Vispirms ir jāizpēta un jāsaprot, kas bērņā norisinās (2; 50).

Mātei ir divi uzdevumi:

- iegūt bērna uzmanību, vērst šī bērna uzmanību uz sevi un likt sevī saskatīt līdzcilvēku;
- vērst šī bērna uzmanību uz citiem un arī tēvā atrast līdzcilvēku.

Skolas uzdevums sakņojas šajos divos mātes uzdevumos. Gadās, ka viņa to veikšanā ir kļūdījies. Veiksmīgā pedagoga un vecāku sadarbībā šīs kļūdas ir iespējams novērst (2; 52).

Zaķe. I. min trīs bērna attīstību noteicošos faktoros:

- emocionāla kontakta nepieciešamība,
- lietu vides ietekme,
- visu sensoro maņu attīstīšana. (21 ; 5).

Pēc V. Suhomļinska domām, pat mazotnē bērnam jāklūst par kopīgās ģimenes dzīves līdzdalībnieku, daļēji par tās veidotāju un virzītāju, nevis par audzināšanas objektu. Tikai tad, ja bērns piedalās kopīgā ģimenes dzīvē, atbalsta tās mērķus un plānus, izzūd parastā monoloģiskā audzināšana un tās vietā rodas īsts dialogs. Intelektu pamati tiek likti pirmajos cilvēka dzīves gados. Jo vairāk bērni zina, jo vairāk redzējuši, dzirdējuši, jo vairāk viņi grib zināt, redzēt un dzirdēt. Bērna attīstību izšķirošā mērā nosaka audzināšana ģimenē, no vecāku veikuma ir atkarīga jaunā cilvēka turpmākā izglītošana. Lai vecāki pareizi varētu virzīt bērna attīstību un audzināšanu, viņiem no sirds tas ir jāvēlas (18; 220).

Vecākiem vēlams būt pedagoģiski kompetentiem bērnu audzināšanas un attīstības jautājumos. Liela nozīme ir vecāku personīgajam paraugam darbā ar bērnu (18; 179).

Dr. Ross Kempbels uzsver, ka vecāku autoritāte tālu pārsniedz jebkura cita cilvēka iespaidu uz bērnu. Mājas atmosfēra nosaka, cik bērns ir laimīgs, drošs un stabils, kā veidojas viņa attiecības ar pieaugušajiem, vienaudžiem un cita vecuma bērniem, cik bērns ir pārliecināts par sevi, savām spējām (14; 28).

Pēc V. Suhomļinska domām vecāki ar savu paraugu ievada bērnus garīgo vērtību pasaulē. Lai bērns attīstītos, viņam ir vajadzīga drošības, stabilitātes izjūta gan mājās, gan bērnu kolektīvā. Bērns – tas ir vecāku tikumiskās dzīves spogulis (18; 182).

Jāsecina, lai noritētu veiksmīga sadarbība starp ģimeni un PII un ģimene spētu būt bērna vispusīgas attīstības sekmētāja, tai jābūt:

- mīlestības devējai un izstarotājai;
- ar atbildības izjūtu par bērna audzināšanu un attīstību;
- ar pietiekamu pedagoģisko kompetenci un vēlmi nemitīgi to pilnveidot;
- ar apzinātu sava parauga spēku bērna personības veidošanā

1.1. Pedagoģiskās sadarbības būtība

Pirmsskolas izglītības iestāde ir vieta, kur bērnam ir radītas iespējas plašam emocionālajam kontaktam ar tuvām un viņa dzīvē nozīmīgām sfērām. Bet dzīve no cilvēka prasa arvien vairāk dažādu zināšanu, prasmju, iemaņu. Pirmsskolas skolotājam jāgādā par to, lai bērns tās piesavinātos (apgūtu). Praktiskais audzināšanas darbs ietver sevī visus bērna motīvus: ikviens indivīds jāaudzina saskaņā ar viņa individuālajām spējām un attieksmēm kļūt par bioloģiski stipru un sociāli derīgu sabiedrības locekli (10; 4).

Bērna pirmsskolas vecums ir svarīgākais personības attīstības posms. Tas ir viņa socializācijas sākumposms: iekļaušanās kultūras un vispārcilvēcisko vērtību pasaulē, attiecību veidošanās ar cilvēkiem, kā arī attieksmes veidošanās pret priekšmetiem un dabu, pašam sevī izzināšanas process.

Mūsu uzdevums ir nevis maksimāli ātri paātrināt bērna attīstību, bet gan katram pirmsskolas vecuma bērnam nodrošināt tādus apstākļus, lai viņš varētu pilnībā atklāt un realizēt neatkārtojamo, tikai savam vecumam piemītošo potenciālu (10; 4).

Lai izveidotu vispusīgi un harmoniski attīstītu personību nepieciešama intelektuālās(garīgās), tikumiskās, estētiskās audzināšanas, darbaudzināšanas un fiziskās audzināšanas vienotība (22)

Jebkura pedagoģiskā sistēma sākas ar īpašu skatienu uz bērnu. Pedagoģiska sadarbība – humānistiska attieksme pret cilvēku, kas arī nosaka audzināšanas stratēģiju un taktiku (10; 4).

Humānisma idejas pedagoģijas zinātnē ir paustas visos gadsimtos, bet bieži nepiepildītas. Tās centrā izvirza subjekta – subjekta attiecības. Gadsimtiem ilgi pedagoģijā pastāvēja subjekta – objekta attiecības, bet mūsdienu zinātne un norises sabiedrībā pierāda, ka personība nevar brīvi pilnveidoties šādās attiecībās. Katra personība pati sev ir subjekts un ir dabiski, ja arī citi sabiedrības locekļi attiecas pret viņu kā pret subjektu. Tas nozīmē, ka jāievēro līdztiesīga sadarbības pozīcija un savstarpējā cieņa. (8; 30).

Lai nodrošinātu savstarpējo sadarbību, nepieciešams iedziļināties minētajā jēdzienā. Savstarpēja sadarbība(mijiedarbība) kā pedagoģiska parādība ir dažādu audzināšanas kolektīvu(bērnudārzs, ģimenes) īstenotās attiecības, kas iedarbojās uz bērnu (12; 5).

Pirmsskolas izglītības iestādes darbība ir sadarbības piemērs visdažādākajos tās līmeņos:

- “audzēknis – skolotājs”
- “audzēknis – audzēknis”
- “bērns – vecāki”,
- “vecāki – skolotājs”,
- “vecāki – vecāki”,
- “skolotājs – skolotājs”,
- “pirmsskolas izglītības iestādes vadība – personāls” (10; 5).

A. Špona uzskata, ka sadarbība ir divu vai vairāku cilvēku darbs uz kopīgu mērķi, saskaņotiem mērķa sasniegšanas līdzekļiem, tuvinātu novērtējumam un pašnovērtējumam par sasniegtajiem rezultātiem. Sadarbība ir pieredzes pārņemšanas forma, iespēja labāko paraugu atdarināšanai, pašpieredzes pilnveidošana ar jaunām zināšanām un prasmēm.

E. Černova secina, ka sadarbība – tā ir kopēja darbība, kuras procesā norit darbības prasmju, garīgo vērtību apmaiņa starp subjektiem, pieredzes pilnveidošanās uz humānu savstarpēju attiecību pamata, un to saturs pieļauj savstarpēju uzticēšanos (10; 8).

D. Dzintere sadarbības jēdzienu traktē šādi: savstarpēja sadarbība kā pedagoģiska parādība ir dažādu audzināšanas kolektīvu (PII – ģimenes) īstenotās attiecības, kas iedarbojas uz bērnu. PII un ģimenes sadarbība ir saikņu realizācijas process vispusīgi attīstītas personības veidošanā (12.; 5)

V. Giluža pieņem, ka pedagoģiskā sadarbība ir PII un ģimenes radoša darbība kopīgā mērķu sasniegšanā, proti, pirmsskolēna personības attīstībā.

A. Baldiņš un A. Raževa uzskata, ka pedagoģiskā sadarbība ir pirmsskolas, skolēnu un vecāku radoša darbība kopīgu mērķu sasniegšanā, proti, skolēna personības attīstība. Sadarbības īstenošana iespējama tikai tad, ja tā tiek apzināta kā sistēmisks process, kurā jebkurš no komponentiem ir vienlīdz nozīmīgs un atrodas paritātes attiecībās cits ar citu (3; 7.).

1.2. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības mērķi, uzdevumi, saturs un formas

Pēc A. Baldiņa un A. Raževas domām pirmsskolas un ģimenes sadarbības mērķis ir sadarbības rezultātā nodrošināt bērna optimālus socializācijas apstākļus reālajā sociālajā vidē (3; 10).

D. Dzintere kā galvenos sadarbības motīvus min:

- vecāku vēlme izprast jauno un nezināmo, kas saistīts ar bērna iekļaušanos svešā vidē un īpašā sociālā lomā;
- vecāku vēlme stiprināt saikni ar savu bērnu, iesaistoties PII pasākumos;
- vecāku nepieciešamība pēc saskarsmes, jo pedagoģiskais personāls ir kompetentāks;
- vecāku vēlme kvalitatīvi pavadīt brīvo laiku.

A. Baldiņš un A. Raževa min sadarbības svarīgākos uzdevumus:

- Sadarbības rezultātā nepieciešams saskaņot pirmsskolas un ģimenes attieksmes un intereses, kā arī centienus bērnu personības attīstības veicināšanas nodrošināšanā;
- Sadarbības rezultātā nepieciešams sekmēt bērnu socializācijas procesu kvalitatīvās izmaiņas, panākot esošo sociālo, kultūrvērtību un sociālās uzvedības normu apguvi;
- Jāveicina ģimenes pedagoģiskā potenciāla paaugstināšanās, tādējādi nodrošinot bērnu optimālas sociālas vides veidošanos (3; 10).

Līdzīgus uzdevumus min V. Giluča un R. Kaņepēja:

- vecāku pedagoģiski psiholoģiskā izglītošana;
- ģimene un tās pedagoģisko iespēju izziņošana;
- vecāku iesaistīšana pirmsskolas darbā (13.; 112.)

A. Baldiņa un A. Raževas traktējumā pirmsskolas un ģimenes sadarbības saturs ir pedagoģisko mērķu sasniegšanai nepieciešamais procesu un elementu kopums, kas tiek vienādi interpretēts un izprasts gan pirmsskolā, gan ģimenē.(3; 12).

Pirmsskolas un ģimenes sadarbības formas ir ārējais satura organizācijas veids, kuras veiksmīgas izvēles gadījumā ļauj ar iespējami nelieliem cilvēku un materiālajiem resursiem optimāli īsā laikā sasniegt abpusēji pieņemamu dažādu pedagoģisku problēmu risinājumu.

Pirmsskolas un ģimenes sadarbības formas:

1. Individuālās:

- Rakstiska, telefoniska sazināšanās

- Atbildes uz jautājumiem
- Vecāku uzaicinājums uz pirmsskolu
- Individuālās konsultācijas
- Mājas apmeklējums
- Pārrunas ar vecākiem

2. Grupālās:

- Grupas vecāku sapulce
- Grupas vecāku komiteja
- Grupu konsultācija

3. Frontālās:

- Vecāku kopsapulce
- Ģimeņu sakari
- Svētki pirmsskolā
- Pārgājieni, ekskursijas
- Sporta pasākumi
- Kultūras pasākumu kopapmeklējums
- Pedagoģiskās izglītības pasākumi (3; 13).

1.3. Sadarbības vadība

Galvenais pirmsskolas un ģimenes sadarbības vadītājs ir pirmsskolas skolotājs.

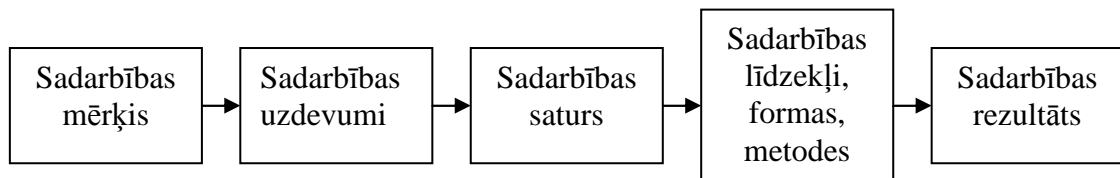
Pirmsskolas skolotājam sadarbībā ar vecākiem jānodrošina:

- Informācijas apmaiņa;
- Konsultēšanas iespējas;
- Prognožu esamība;
- Korekcijas iespējas.

Sadarbības vadības galvenais mērķis ir vecāku un pirmsskolas saiknes motivācijas veidošana (3; 19).

Pedagogam jāprot izmantot metodes un paņēmienus, kas neaizskar bērna un viņa vecāku pašcieņu, sniegt vecākiem konkrētu palīdzību bērna audzināšanā, ievērojot katras konkrētas ģimenes iespējas.

V. Suhomļinskis ir teicis: “Tikai kopā ar vecākiem vienotiem spēkiem skolotāji var dot bērniem lielu cilvēcisku laimi.” (18; 226).

1.1. att. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības vadības process

Sadarbības mērķi realizē konkrēti šī procesa subjekti – pirmsskolas administrācija, pirmsskolas sociālais pedagogs un psihologs, pirmsskolas grupas skolotājs un nodarbību pedagogi, kā arī ģimenes pārstāvji, vecāki, vecvecāki, aizbildņi (3; 20).

Pirmsskolas un ģimenes sadarbības vadības kvalitāte ir atkarīga no tā, cik lielā mērā saskan vecāku un pirmsskolas mērķi jaunās personības veidošanas aspektā.

Pirmsskolas un ģimenes sadarbības pamatā ir vairāki pamatprincipi:

1. teorijas un prakses vienotības princips;
2. viengabalainības jeb sistēmiskuma princips;
3. multivariantitātes princips;
4. noturīguma jeb stabilitātes princips;
5. mobilitātes jeb mainīguma princips;
6. sistēmas attīstības nosacījuma princips;
7. sadarbības bāze ir esošās likumdošanas ietvaros.(3; 21).

Svarīgs pirmsskolas skolotāja un ģimenes sadarbības procesa vadīšanas aspekts ir šī darba mērķtiecīga plānošana, stratēģiskā plāna izveide.

Galvenie akcenti šajā plānā ir:

- bērnu vecāku saliedēšana kopīgu audzināšanas uzdevumu īstenošanai grupā;
- vecāku pedagoģiskā izglītošana, respektīvi, ģimenes pedagoģiskā potenciāla kvalitātes paaugstināšana;
- pirmsskolas un katras ģimenes darbības saskaņošana bērnu sociālo prasmju un iemaņu veidošanas pēctecības nodrošināšanai (3.22).

Plānot – tas nozīmē “paredzēt”, zināt izglītošanas mērķus, uzdevumus un kritērijus noteiktam laika posmam, skaidri apzināties turpmāk veicamo.(6.; 6).

Šāds stratēģiskais plāns ļauj pirmsskolas skolotājam pārredzēt sadarbības procesa attīstības virzienus kopumā, nodrošināt sadarbības sistēmiskumu.

Šajos plānos tiek norādīta konkrētā pasākumu norises vieta, laiks, dalībnieki, kā arī pasākuma mērķis, prognozējamie rezultāti. Šiem plāniem jābūt pieejamiem ne tikai pirmsskolas administrācijai un pirmsskolas skolotājam, bet arī katra bērna ģimenei.

Ģimenei ir jāskatās šī plāna īstenošanas subjektīvais nozīmīgums, kā arī sava iespējamā līdzdalība konkrētajos pasākumos. Jāatceras, ka šie plāni ir pirmsskolas un ģimenes sadarbības satura atspoguļojums, nevis grupas skolotāja un kāda no vecākiem komunikācijas satura precizējums. Nodrošinot vienota audzināšanas procesa īstenošanas iespējas, skolotājs integrē šo sadarbības plānu vienotā audzināšanas procesa darba plānā. (3; 22).

Šādi plāni sadarbības veicināšanai kļūst par tradīciju pirmsskolas skolotāja un vecāku kontaktu stiprināšanā. Vecāki paši var ierosināt atsevišķus sadarbības satura elementus.

Šādu plānu esamība nodrošina pēctecīgu sadarbības norisi arī tajās situācijās, kad notiek neparedzēta skolotāja nomaiņa. (3; 22).

2. ĢIMENES KĀ SADARBĪBAS PARTNERA RAKSTUROJUMS

Kā parāda mūsdienu pedagoģiskā pieredze, vecākiem ir audzināšanas grūtības, jo:

- Ierobežotā sadzīves telpa (dzīvokļu platība) nerada iespējas triju paaudžu vienlaicīgai saskarsmei ikdienā, tādējādi ierobežojot pieredzes nodošanu bērniem;
- Darbā un sadzīves organizēšanā pieaugušie ģimenes locekļi pavada vairāk laika nekā iepriekšējos gadu desmitos, tāpēc samazinās vecāku un bērnu savstarpējās komunikācijas laiks, bērni lielāko daļu sava brīvā laika pavada ārpus ģimeniskās saskarsmes;
- Ir pārtrūkusi tautas tradicionālo pieeju izmantošana ģimenes pedagoģijā, to vietā pārņemtas nekritiski izvērtētas “modernās” pieejas ģimenes audzināšanā, kurām raksturīgas vienaspusīgas vai galējas tendences. Vecāki vienlaicīgi izmanto pretrunīgas audzināšanas metodes, kas rada problēmas bērnu un jauniešu audzināšanā;
- Sabiedrībā kopumā izteikta savstarpējā cilvēku atsvešināšanās, pieaug individuālās autonomijas tendences, samazinoties sociālajai kontrolei. Sevišķi spēcīgi šis parādības izpaužas lielpilsētās. Līdz ar to ģimenes un skolas kontrole kļūst par vienīgajiem sociālās uzvedības kontroles veidiem.

Darbā ar bērnu vecākiem skolotājam ir jārespektē specifiskā valsts un sabiedrības pašreizējā attīstības fāze. Daudzām ģimenēm ir būtiski mainījusies ekonomiskā un sociālā situācija. Diemžēl ir notikušas izmaiņas uz sliktu pusi lielākai daļai to ģimeņu, kurās aug vairāki bērni, radot diskomforta un nedrošības izjūtu vecākiem un bērniem. Lielākā daļa vecāku savu sociālo pieredzi ir ieguvuši citās sabiedriskajās attiecībās. Tas izraisa savstarpēju neizpratni un neuzticēšanos ģimenē.(3; 23).

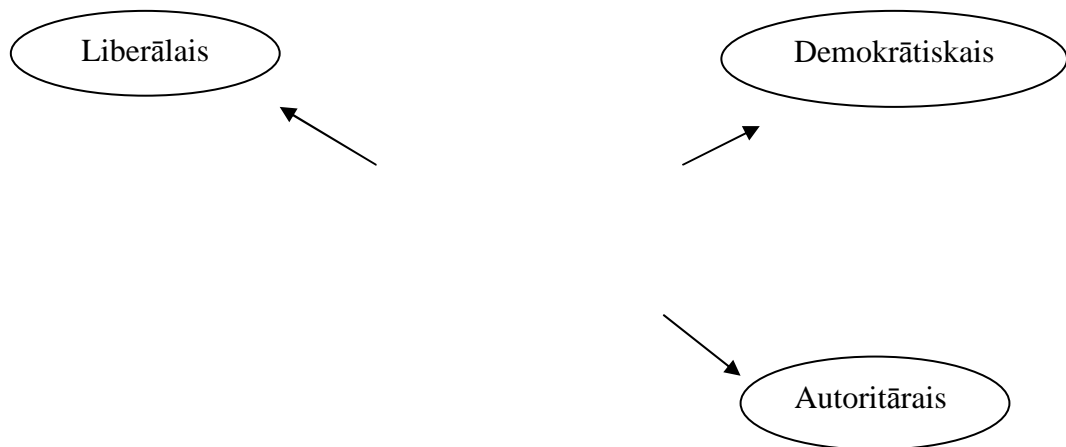
Audzināšanas grūtības vecākiem sagādā arī viņu pedagoģiskā nekompetence un atsevišķu rakstura iezīmju nelabvēlīga ietekme saskarsmē ar bērniem:

- Neatbilstoša audzināšanas pieeja, tās maiņa nereti ir saistīta ar vecāku rakstura problēmām, kas, savukārt, sakņojas psihiskajā veselībā, vecāku rakstura specifiskās iezīmes var izpausties gan kā pārspīlētas prasības bērnam, kas pāraug nežēlībā, gan kā pārlietu liels jutekliskums un “aklā” mīlestība. Sadarbības veicināšanai ar šiem vecākiem nepieciešams iesaistīt skolas psihologu;

- Vecāku personisko problēmu (arī neapzinātu) risināšana uz bērnu rēķina, piemēram, savu nepiepildīto sapņu un ilūziju īstenošana bērnos – paaugstināta interese bērņus sūtīt mākslas vai sporta skolās, lai viņi kļūtu par slaveniem cilvēkiem. Skolotājam ir ļoti grūti pamanīt šo vecāku ambiciozitāti, jo šķiet viss tiek darīts bērna labā. Šādas vecāku audzināšanas negatīvās sekas parādās pēc ilgāka laika, kad bērņi savu ierobežoto spēju dēļ nevar sasniegt ievērojamus panākumus un attaisnot vecāku centienus. Ar šādiem vecākiem vēlams strādāt kvalificētiem psihoterapeitiem, lai pašiem vecākiem kļūtu skaidra problēmas būtība;
- Audzināšanas neveiksmes saistītas ar vecāku centieniem paildzināt bērņības fāzi, mēģinot kultivēt bērņā bērņišķību ar jebkuriem līdzekļiem. Tāda audzināšanas pieeja provocē infantilas personības veidošanos un agresivitāti pret vecākiem pusaudža vecumā;
- Audzināšanas grūtības rodas ģimenēs, kurās piedzimst cita dzimuma bērņs nekā vecāki ir cerējuši. Agrīnā vecumā viņi tiek ģērbti nepiemēroti dzimumam, veidota neadekvāta rotaļu vide, vēlākā bērņa attīstības laikā tiek uzspiesti brīvā laika pavadīšanas veidi;
- Vecāki nav pārliecināti par savām audzināšanas spējām, viņiem ir bail no sociālās lomas “vecāki”, kas jāuzņemas līdz ar bērņa piedzimšanu. Cēloņi šādai paškritikai var būt vecvecāku neapmierinātība un iejaukšanās jaunās ģimenes audzināšanas pieredzē, mātes jaunība un nepilnīga dzīves pieredze;
- Vecākiem ir izteikti pārspīlētas bailes par bērņa veselību vai dzīvību, tādēļ viņi ierobežo bērņa aktivitātes, aizliedz bērņiem piedalīties daudzos pasākumos, bērņā veido saasinātu vērīgumu par savu veselības stāvokli. No šīm ģimenēm nāk bērņi, kuri pamatīgi un “profesionāli” stāsta par savu saslimšanas cēloni, slimības attīstību utt.;
- Audzināšanas grūtības ir vecākiem, kuriem vāji attīstīts vecāku instinkts un jūtas, tie parasti ir jaunie vecāki, kuri vēl nav sasnieguši sociālo briedumu ģimenes izveidei. Parasti bērņus šajās ģimenēs audzina vecvecāki, tāpēc skolotājam ir jānoskaidro, kurš ģimenē patiesi audzina bērņu. Audzināšanas grūtības var rasties arī tiem vecākiem, kuri paši bērņībā ieguvuši negatīvu saskarsmes pieredzi ar saviem vecākiem;

- Vecāku savstarpējās nesaskaņas un agresivitāte, bērnu noskaņošana citam pret citu noved līdz ģimenes krīzei. Bērni zaudē aizsargātības izjūtu, un netiek apmierināta viņu vajadzība pēc konfliktbrīvas vides.(3; 25).

Tāpēc ir nepieciešams saprast kādas ir mūsu sabiedrības raksturīgākās ģimenes, to veidotie bērnu un vecāku attiecību modeļi, kā arī pārzināt tos bērnu uzvedības traucējumus, kuru cēloņi visbiežāk meklējami ģimenes audzināšanas neveiksmēs. Mūsdienu ģimeņu audzināšanas tipiskākos virzienus ataino sekojošā shēma. (3; 25).

2.1. att. Ģimeņu audzināšanas tipiskākie virzieni

Lai varētu veicināt **Vecāku un bērnu attiecību stili** pirmsskolas un ģimenes sadarbību, ir nepieciešama izpratne par pašu ģimeni, ģimenes audzināšanas uzdevumiem, principiem un veidiem.

Ģimenes audzināšana – tā ir audzināšanas sistēma, kura izveidojusies un norit konkrētās ģimenes apstākļos, sadarbojoties bērniem, vecākiem un citiem radniekiem.

Ģimenes audzināšana ir sarežģīta sistēma, un uz to būtisku ietekmi atstāj:

- Iedzimtība;
- Veselības stāvoklis;
- Materiāli ekonomiskais stāvoklis;
- Sociālais stāvoklis;

- Ģimenes tradīcijas;
- Ģimenes locekļu skaits;
- Dzīves vieta;
- Kultūras līmenis.

Visi iepriekš minētie aspekti ir cieši saistīti, un to kombinācijas ir bezgalīgi daudzveidīgas. Līdz ar to ir grūti atrast divas ģimenes, kas būtu vienādas pēc savas audzinošās ietekmes uz jauno paaudzi.

Mūsdienu ģimenes galvenie uzdevumi ir:

- Radīt maksimāli efektīvu vidi bērnu personības attīstībai;
- Nodrošināt bērnu psiholoģisko aizsardzību un drošību;
- Bērna materiālo vajadzību apmierināšana;
- Radīt iespēju bērnam apgūt praktiskās iemaņas un prasmes, kuras nepieciešamas, lai attīstītu pašapkalpošanās iemaņas, kā arī lai palīdzētu ģimenes locekļiem;
- Bērnu pašapziņas un pašcieņas veicināšana.

Ģimenes audzināšanai ir arī savi principi:

- Humānisma princips;
- Atklātības un savstarpējās uzticēšanās princips;
- Optimisma princips;
- Bērnu kā līdztiesīgu (vienlīdzīgu) partneru iesaistīšana ģimenes norisēs;
- Loģiskums un secīgums prasībās pret bērnu;
- Palīdzības un atbalsta sniegšana bērnam jebkurā situācijā;

Ģimenes audzināšanā būtu jāievēro arī atsevišķi aizliegumi:

- Nesodīt fiziski;
- Nemoralizēt;
- Neatgādināt iepriekšējus pārkāpumus;
- Nelasīt bērnu vēstules, dienasgrāmatas, ja tādas ir;
- Neuzspiest savu viedokli, to nepamatojot.

Audzinašana ģimenē ietver visus audzināšanas virzienus, tie ir nesaraujami saistīti. Iespēju robežās ģimene bērniem sniedz zināšanas par:

- Dabu;
- Sabiedrību;
- Tehniku;

- Profesijām;
- Pašu bērnu;

veido radošās darbības pieredzi, izveido intelektuālās darbības prasmes, veido attieksmi pret:

- Pasauli;
- Cilvēkiem;
- Dzīvi;
- Sevi.

Nepareiza audzināšana ģimenē bieži vien sagādā problēmas arī skolā. Ir vairāki ģimenes nepareizas audzināšanas veidi.(3. 27).

Kontroles un uzraudzības trūkums – vecāki ir aizņemti ar saviem darbiem un rūpēm, neatliek laika un enerģijas bērniem. Līdz ar to bērni ir atstāti novārtā un var tikt pakļauti vienaudžu nelabvēlīgai ietekmei.

Pārspīlētas rūpes un gādība, kas izpaužas divos veidos:

It kā bērna labā tiek izvirzīti daudzi aizliegumi, stingri norādījumi un pavēles. Tā rezultātā bērns kļūst neizlēmīgs, bailīgs, nedrošs par savu rīcību, nespēj sevi un savas intereses aizstāvēt. Pusaudža gados šie bērni sāk ignorēt vecākus, cenšas būt līdzīgi saviem vienaudžiem un atsvešinās no ģimenes;

Bērns ir ģimenes “centrs”, visas viņa prasības un vēlmes tiek izpildītas, par viņu sajūsminās un ar viņu lepojās. Attieksme ir nekritiska. Tā rezultātā aug egoists, kurš objektīvi nespēj novērtēt sevi. Šiem bērniem rodas problēmas skolā, jo klasē viņus nesaprot, ignorē. Šie bērni paši ir nelaimīgi, jo savu problēmu cēloni saskata citos, nevis sevī, līdz ar to nespēj mainīties.

Atstumšana ģimenē, kuru raksturo emocionālais vēsums, vienaldzība. Tā nav attieksme tikai pret bērnu, bet tas ir arī ģimenes savstarpējo attiecību veids. Bērns uzskata, ka viņu tēvs un māte nemīl. Materiāli bērns var būt normāli nodrošināts. Ārēji šādas ģimenes negācijas ir grūt pamanīt, līdz ar to ne bērni, ne arī ģimene nesaņem ne pedagoģisko, ne psiholoģisko palīdzību. Šis ģimenes tips visbiežāk ir bērnu neirotisko traucējumu cēlonis. Gadās, ka bērni no šādām ģimenēm apskauž citus un kļūst cietsirdīgi.

Izteikti stingra audzināšana, kuru raksturo izstrādāta sodu sistēma par jebkuru pārkāpumu ģimenē un turēšana dzelzainā pakļautībā un bailēs. Šajās ģimenēs varētu izpausties arī fiziskā sodīšana un morālā vardarbība. Šo bērnu raksturīgākās īpašības ir

cietsirdība, vienaldzība pret citiem vai arī uz baiļu pamata izveidojusies vēlme visiem izpatikt.

Ļoti augsti tikumiskie ideāli un kritēriji audzināšanā. Bērns tiek izmantots, lai apmierinātu vecāku nepiepildītās vēlmes, vests uz daudziem interešu izglītības pulciņiem. Skolas laikā no bērniem tik prasīts augsts sekmības līmenis, vecākiem ir paaugstinātas pretenzijas attiecībā pret bērnu, proti – viņam vienmēr jābūt labākam par saviem vienaudžiem. Šādas audzināšanas rezultātā bērnam izveidojas baiļu sindroms – viņš baidās kļūdīties, neattaisnot vecāku ideālus. Līdz ar to bērniem veidojas grūtības kontaktos ar vienaudžiem, kā arī dažādi neirostiskie traucējumi.

Tipiskākie vecāku un bērnu attiecību modeļi ģimenē lielā mērā nosaka jaunā cilvēka attīstības tendenci un rakstura dominanšu veidošanos, kas būtībā pavada viņu visa mūža garumā. Ir ļoti grūti un bieži vien pat neiespējami izmainīt tās rakstura iezīmes un to vērtību sistēmu, kas veidojušies ģimenes, proti, vecāku ietekmē. Līdz ar to skolotājam ir skaidri jāzina ģimenes audzināšanas tradīcijas un arī konkrētā audzināšanas modeļa īpatnības, jo tās ir objektīvas attiecībā pret tālāko skolas audzināšanas darbību. Raksturojot ģimenes pedagoģisko potenciālu, izšķirami vairāki tipiski attieksmju veidi pret bērna personību.(3; 28).

1. Ģimenes, kuras ciena bērna personību

Skolotāja sadarbība ar šāda tipa ģimeni parasti ir harmoniska un mērķtiecīga. Ģimenes, kuras ciena bērna personību, sagaida no skolas savu centienu izpratni un no skolotāja puses gaida kompetentu attieksmi pret bērniem. Vecāki ir pamatoti prasīgi pret skolas piedāvāto izglītības kvalitāti un audzināšanas darbu. Vecāki vēlas, lai skolā cilvēciskās vērtības, proti, humānisms, būtu prioritāte gan mācību, gan audzināšanas darba saturā un tā īstenošanā. Šajās ģimenēs

vecāki

- gudri mīl bērnu;
- ciena bērna viedokli, pārdzīvojumus;
- cenšas praktiski bērnam palīdzēt;
- respektē un attīsta bērna intereses;

bērni ir

- laimīgi;
- iniciatīvas bagāti;

- neatkarīgi, patstāvīgi;
- draudzīgi, labvēlīgi.

Ģimenes iekšienē dominē abpusēja vēlme pēc savstarpējas saskarsmes.

2. Atsaucīgas ģimenes

Ģimenēs, kurās vecāki ir atsaucīgi pret bērnu vajadzībām un bērni respektē šo vecāku attieksmi pret viņiem, parasti pret skolu ir pozitīva attieksme. Pedagogam ir viegli veidot sociālos kontaktus ar vecākiem, jo viņi uzskata, ka skolotājs vienmēr ir kompetents un neapstrīdama autoritāte, skolas prasības attiecībā pret bērniem netiek ģimenē diskutētas vai apšaubītas. Šī uzticība pret skolu atvieglo skolotāja sadarbību konkrētā bērna attīstības diagnosticēšanā, jo vecāki parasti ir atklāti un uztic skolotājam arī esošās neveiksmes bērnu audzināšanā, taču – vecāki paši nav iniciatori skolas un ģimenes sadarbības veidošanā. Vecāki ne vienmēr objektīvi var novērtēt skolas kvalitatīvo ieguldījumu bērnu audzināšanā, jo uzskata katru skolotāju un viņa veikumu par neapstrīdamu. Šajās ģimenēs

vecāki

- veido normālas attiecības ar bērniem;
- ievēro zināmu distanci attiecībās;
- ieklausās bērnos, viņu problēmās;
- objektīvi nenovērtē bērna personību (bērns ir bērns, tāpēc vecāki labāk zina, kas nepieciešams bērnam);

bērni

- zina savu vietu ģimenē;
- pakļaujas vecākiem;
- ir pieklājīgi, paklausīgi;
- ir draudzīgi;
- neizceļas ar iniciatīvu;
- nav sava viedokļa, pakļaujas citiem;
- savas problēmas atklāj vecākiem.

Raksturīga šajās ģimenēs ir abpusēja daļēja distancēšanās, tā arī ir vienmēr šķiet labvēlīga ģimene, taču ģimenē var rasties saskarsmes problēmas bērnu pārejas vecumā. Ja skolotājs pārzina šo ģimeņu audzināšanas īpatnības, viņš var savlaicīgi veikt pedagoģisko korekciju un ģimenes pedagoģisko konsultēšanu (3; 29).

3. Materiāli orientētas ģimenes

Aizvien vairāk ģimeņu Latvijā bērnu audzināšanu apzināti pakļauj ģimenes ekonomiskajai situācijai. Tirgus attiecību determinētā vērtību sistēma sabiedrībā rada situāciju, kad, no viena puses, katra ģimene vēlas savu bērnu nodrošināt ar pienācīgu materiālo labklājību un, no otras puses, redzēt bērnu kā labi izglītotu personību. Ja šīs abas tendences netiek bagātinātas ar cilvēcisko vērtību, augstu ētisko normu un kritēriju audzināšanas sistēmu, tad veidojas šauri orientēta ģimene, kurā vecāki

- ir ar pragmatisku skatījumu uz dzīvi;
- ir ar šauru garīgo pasauli;
- reti respektē bērna intereses, īpaši garīgajā un intelektuālajā jomā;
- cenšas noskaidrot bērna momentānās materiālās vajadzības;
- cenšas pasargāt bērnus no dzīves triecieniem;
- cenšas bērnus veidot laimīgus, vecāku izpratnē;
- rūpējas par bērnu materiālo nākotni;
- ir ļoti aizņemti materiālā labuma sagādē;
- ir ar zemu pedagoģisko kompetenci;

bērni

- orientējas uz labu vērtējumu
- ātri kļūst pieauguši;
- ir vientuļi
- neapmierināti ar sevi

Ģimenē dominē abpusēja pieķeršanās, taču vecāku pozitīvie centieni ne vienmēr tiek akceptēti no bērnu puses, jo tie parasti bērniem nav aktuāli, viņi nesaskata materiālā labuma iegūšanā patērēto ģimenes resursu jēgu. Parasti bērni nespēj izprast materiālo labumu nozīmīgumu (3; 30).

4. Naidīgas ģimenes

Naidīgo ģimeņu un klases audzinātāja sadarbība bieži vien ir neproduktīva un neprognozējama. Šī tipa ģimenes savā būtībā ir destruktīvas jebkuras bērna personības kvalitatīvai attīstībai. Šādu ģimeņu attiecību veidošanās ir izskaidrojama ar vairākiem faktoriem, proti, parasti naidīga ģimene veidojas tad, ja par ģimenes nodibināšanas

vienīgo motīvu ir bijis gaidāmais bērns. Otrs faktors šādu ģimeņu izveidošanā ir abu vecāku iepriekšējās audzināšanas tradīcijas, kuras tik pārņemtas un īstenotas esošajā ģimenē. Klases audzinātājam ir jāatceras, ka šo ģimeņu audzināšanas potenciāls ir kvalitatīvi zems, kā būtiska bērnu motivēšanas metode valda fiziskais sods. Tādēļ klases audzinātājam saskarsmē ar šiem vecākiem jāizvērtē informācija, kura sniedzama šiem vecākiem par bērnu mācību veiksmēm un neveiksmēm, kā arī jāprognozē iespējamā vecāku rīcība pret bērnu iegūtās informācijas rezultātā. Šajās ģimenēs vecāki

- pauž necieņu pret bērnu;
- neuzticas bērnam;
- pielieto fiziskos sodus;
- negatīvi novērtē jebkurus bērna centienus būt patstāvīgam;
- nespēj novērtēt reāli pozitīvo bērnu;
- nepēta un neakcentē bērna rīcības motīvus;

bērni

- ir noslēgti;
- ir nedraudzīgi;
- ir agresīvi (naidīgi izturas pret vecākiem, citiem bērniem ģimenē un vienaudžiem);
- nespēj objektīvi novērtēt vecāku pozitīvos centienus;
- vienmēr pārliecināti par savu taisnību

Naidīgajās ģimenēs abpusēji eksistē saskarsmes barjeras, tas ir, nepietiekama savstarpēja izpratne, neadekvāti saskarsmes paņēmieni, ģimenē dominē negatīvas emocijas. Bērnu iegūtā ģimenes veidošanās pieredze un apgūtie saskarsmes modeļi bieži vien kļūst par viņu vienīgajiem pieredzes avotiem. Turpmākajā dzīvē viņi šos modeļus reproducē tālāk savu ģimeņu veidošanā un saskarsmē ar saviem bērniem. Viņi uzskata, ka naidīgums ir “stingrās audzināšanas” princips, nevis attieksmju kopums (3; 31).

5. Antisociālas ģimenes

Vislielākās un bieži vien arī nepārvaramās pedagoģiskās saskarsmes problēmas klases audzinātājs savā darbā sastop, cenšoties veidot kontaktus ar antisociālajām ģimenēm. Šīs ģimenes reti atsaucas skolotāja un skolas centieniem. Vecākiem praktiski ir vienaldzīga viņu bērnu skolas dzīve un sociālā eksistence. Bērnu attīstības kvalitāte

šajās ģimenēs ir atkarīga tikai un vienīgi no tā, cik veiksmīgi veidojas saskarsme starp klases audzinātāju un pašu bērnu, cik lielā mērā bērns var pats kritiski izvērtēt savu stāvokli ģimenē. Lai varētu apmierināt bērna objektīvo aizsardzības un drošības vajadzību ģimenes ietvaros, skolai jācenšas meklēt saskarsmi ar citiem bērna radniekiem, proti, vecvecākiem, pieaugušajiem brāļiem, māsām un citiem.

Antisociālajās ģimenēs

- Vecāki
- Piekopj antisociālu dzīvesveidu;
- Ģimenē savstarpēji konfliktē;
- Savstarpēji un pret bērnu pielieto fizisku vardarbību;
- Dzīvo materiālā maznodrošinātībā;
- Bieži ir garīgi aprobežoti;
- Rada nenormālus sadzīves apstākļus, kas apdraud bērna drošību;
- Bērnu bieži vien uzskata par traucēkli;

Bērni

- Nelabprāt atrodas kopā ar ģimeni un mājās, to aizstāj ar ielas vidi un sabiedrību;
- Ģimenē savstarpēji rūpējas cits par citu;
- Pieļauj antisociālas darbības savu vajadzību nodrošināšanai;
- Neievēro sabiedriskās normas;
- Garīgā un fiziskā attīstība neatbilst vecumam;

Antisociālajās ģimenēs bērni un vecāki abpusēji neinteresējas cits par citu, nav nekādu ģimeniski emocionālu saišu, parasti bērni vēlāk šo ģimenes pieredzi atražo savā pieaugušo dzīvē.

Minētie ģimeņu raksturojumi liecina, ka pedagogam ir jābūt īpaši kompetentam cilvēku psiholoģijas zinātājam, lai atrastu optimālo komunikācijas veidu ar katru no daudzveidīgajām ģimenēm. (3; 32).

3. PIRMSSKOLAS UN ĢIMENES SADARBĪBAS PROCESA ORGANIZĒŠANA, IZPĒTE UN ANALĪZE

3.1. Pirmsskolas un ģimenes sadarbības veidošanas principi, saturs, metodes un paņēmieni

Darba autore pētījumu veica Rīgas pirmsskolas izglītības iestādē "X", kurā ir viena jaukta vecuma grupa. Grupā ir 15 bērni vecumā no 3 – 6 gadiem.

Balstoties uz ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības nozīmīgo lomu pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanā un izglītošanā, kā arī pirmsskolas vecuma bērnu attīstības nodrošināšanā, tika izstrādātas galvenās Rīgas pirmsskolas izglītības iestādes "X" (turpmāk tekstā PII) pedagogu un vecāku sadarbības vadlīnijas.

Veicinot sadarbību ar ģimeni, PII tika izvirzītas galvenās sadarbības vadlīnijas:

- PII un ģimenes veiksmīga, pozitīva, labvēlīga sadarbība balstāma uz pozitīvu, emocionālu gaisotni attiecībās starp pieaugušo un bērnu. Šai sadarbībā būtiskas ir PII un ģimenes sadarbības būtības analīzē gūtās atziņas:
  - PII un ģimenes vienotas un saskaņotas sadarbības procesa rezultātā paaugstinās bērnu emocionālās audzināšanas un intelektuālās attīstības kvalitāte;
  - Ģimenes pedagoģiskā potenciāla paaugstināšanas nozīme.
- Konstruktīvas sadarbības norisē svarīga vecāku aktivitātes rosināšana un iesaistīšanās PII darbā,
- Nodrošināt informācijas apmaiņu starp ģimeni un PII.

Balstoties uz šīm vadlīnijām ir iespējams veidot ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības modeli, par galveno mērķi sadarbības procesā izvirzot: PII un ģimenes sadarbības rezultātā nodrošināt vispusīgu pirmsskolas vecuma bērnu (fizisko, garīgo, intelektuālo) attīstību.

Realizējot izvirzītās vadlīnijas PII un vecāku sadarbībai, par galvenajiem uzdevumiem tiek izvirzīti:

- vecāku pedagoģiskā izglītošana,
- vecāku aktivitātes rosināšana, sadarbojoties ar PII,
- ģimenes un tās pedagoģisko iespēju paaugstināšana.

Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības veicināšanai tika pielietotas dažādas pedagoģiskās metodes.

Vecāku pedagoģiskā izglītošana tika veikta pārrunās ar vecākiem.

Pārrunas ir vispieejamākais sadarbības veids PII, jo saiknes ar vecākiem saglabājas piecu gadu garumā. Vecākiem ar pedagogiem gadu garumā nodibinās draudzīgas, pozitīvas, uzticības pilnas attiecības. Bērna audzināšanas un izglītošanas darbā vecākiem rodas daudz jautājumu. Uz vieniem jautājumiem vecāki paši atrod atbildes, ar citiem jautājumiem vēršas pie pedagogiem. Jo vairāk vecāki uzticas pirmsskolas iestādes pedagogiem, jo labprātāk un aktīvāk vēršas pie viņiem ar saviem jautājumiem. Pedagoģisko pārrunu mērķis – domu apmaiņa par kādu audzināšanas jautājumu un nonākšanu pie viena kopsaucēja šajos jautājumos, sniedzot vecākiem savlaicīgu palīdzību, paturot prātā galveno sadarbības mērķi – PII un ģimenes sadarbības rezultātā nodrošināt vispusīgu pirmsskolas bērnu (fizisko, garīgo, intelektuālo) attīstību.

Galvenā loma pārrunu veiksmīgā norisē jāuzņemas pedagogam. Pedagoga aktivitāte izsauc atbildes reakciju vecākos. Apspriet pedagoģiskas tēmas, problēmas ar pedagogu, meklēt atbalstu un padomu PII vecākiem kļuvusi par nepieciešamību.

Tematiku pārrunām ar vecākiem PII pedagogi gūst, novērojot bērnus, piemēram:

- bērna uzvedība, darbojoties individuāli un kolektīvā;
- bērna attieksme pret pieaugušajiem un to prasībām;
- sarunas ar bērniem, kas parāda viņu zināšanas, priekšstatus, uzvedības motīvus.

Ja pārrunas rodas stihiski, parasti šādos gadījumos iniciatori ir vecāki, kas rodas vecāku jautājumu, spriedumu un priekšlikumu rezultātā.

Pārrunām jāatbilst konkrētām prasībām:

- pārrunām jābūt konkrētām un saturiskām;
- pēc pārrunām vecākiem jāgūst jaunas zināšanas par bērna izglītošanu un audzināšanu;
- pārrunām jārada vecākos interesi par pedagoģiskajām problēmām;
- paaugstināt vecāku atbildības sajūtu par bērna audzināšanu.

Ievērojot, ka PII pedagogu un ģimenes sadarbībā izvirzītās vadlīnijas ir - PII un ģimenes veiksmīga, pozitīva, labvēlīga sadarbība tika balstīta uz pozitīvu, emocionālu gaisotni attiecībās starp pieaugušo un bērnu, bērnu – pieaugušo, pieaugušo – pedagogu, pedagogu – vecākiem un nodrošināt informācijas apmaiņu starp ģimeni un PII, tad, lai panāktu kontaktu ar vecākiem pārrunu laikā, vecāki jāiesaista diskusijā. Pedagogam nepieciešams paredzēt virkni apstākļu, pārdomāt vietas un laika izvēli pārrunām. Vecākiem jābūt pietiekoši daudz brīvā laika, lai bez steigas varētu izrunāt visus paredzētos jautājumus.

Lai atbildētu uz vecāku jautājumiem, tiek organizētas konsultācijas. Konsultācijas vecākiem pēc savas būtības ir īdzīgas pārrunām. Galvenā atšķirība – konsultācijas organizē, atbildot uz jautājumiem, kurās pedagogs cenšas sniegt kvalificētus ieteikumus un kaut ko iemācīt. Konsultācijas var būt gan plānotās, gan neplānotās, individuālās vai grupu. Konsultāciju ilgums ir 30 līdz 40 minūtes. Konsultācijās ir iespējams pietiekami dziļi pārspriest konkrētus jautājumus, izanalizēt tos, iepazīties ar citu vecāku pieredzi audzināšanā un izglītošanā un izdarīt konkrētus secinājumus.

Plānojot konsultācijas, jāievēro vecāku sagatavotības līmenis audzināšanas jautājumos. Konsultācijām jāatbilst konkrētām prasībām:

- svarīgi, lai vecāki justu, ka pedagogs ir patiesi ieinteresēts bērna personības veidošanā, nevis aiz savas ziņkārības izjautā vecākus, bet grib palīdzēt viņiem;
- vecākiem sniedzamajām rekomendācijām un padomiem ir jābūt konkrētiem, jāievēro ģimenes dzīves apstākļus un bērnu individuālās īpatnības;
- katrai konsultācijai jāsniedz vecākiem kaut ko jaunu, noderīgu, paaugstinot viņu pedagoģisko potenciālu;
- konsultācijas veiksmīga norise ir atkarīga no pedagoga takta, iekļūstības, atsaucības un spējas pārliecināt;
- konsultācijas, tāpat kā pārrunas, nepieciešams sagatavot, jo vecākus neapmierina vispārīgas atbildes.

Konsultācijas gaitā vecākus jāiesaista, lai viņi izteiktu savu viedokli par apspriežamo jautājumu. PII pedagogi galveno uzsvaru liek uz dialogu ar vecākiem. Lai dialogs noritētu sekmīgi, jāievēro:

- pedagoga, bērna un vecāku līdzvērtība;
- atvērtība un interese par sarunas partneri;

- vajadzība pēc radošas darbības, personiskās un profesionālās izaugsmes;
- vērtējuma daudzveidība, aprakstošs izvērtējums.

Vecāku pedagoģiskā izglītošana notiek arī sapulcēs. Tajās pedagogs sniedz pedagoģiski izglītojoša rakstura informāciju, piedāvā vecākiem arī dažāda rakstura tekstus par bērna attīstību.

Vecāku pedagoģiskajā izglītošanā tiek izmantoti dažādi uzskatāmie materiāli, kuru galvenais uzdevums – mērķtiecīga, sistemātiska uzskatāmo materiālu pielietošana, lai iepazīstinātu vecākus ar bērna audzināšanas un izglītošanas uzdevumiem, saturu, metodēm, sniedzot praktisku palīdzību ģimenēm. Vecāku stūrītis PII ir viens no uzskatāmo materiālu veidiem, kā sniegt vecākiem uzskatāmu informāciju par bērnu ikdienas izglītojošo un audzinošo darbu. PII vecāku stūrīša materiālus var iedalīt divās grupās:

- informatīva rakstura materiāli: noteikumi vecākiem, grupas dienas ritms, ēdienkarte katrai dienai un aktivitātes katrai dienai;
- materiāli, kas atspoguļo bērna audzināšanas un izglītošanas jautājumus pirmsskolas iestādē un ģimenē. Tajos atspoguļo ikdienas darbu un kontaktu, saskarsmes veidošanu ar vecākiem.

Realizējot PII un ģimenes sadarbības vadlīniju – nodrošināt informācijas apmaiņu starp ģimeni un PII, tika izveidota ideju mapīte vecākiem, kura sniedz informāciju par PII un mācību un audzināšanas darba mērķiem, uzdevumiem. Ideju mapītē tiek apkopoti ieteikumi un rekomendācijas par dažādām tēmām, piemēram, tēmas, kas saistītas ar pirmsskolas vecuma bērnu sagatavošanu skolai, par pirmsskolas vecuma bērna attiecībām ar vecākiem, par rotaļas nozīmi pirmsskolas vecuma bērnu attīstībā un audzināšanā, par bērna emocionālo audzināšanu.

Ideju mapīti var dot uz laiku bērnu vecākiem, kuru var izstudēt mājās. Pēc tam, kad vecāki atgriež šo mapīti, ar viņiem tiek veiktas pārrunas: ko viņi no tās guvuši, kas var būt pietrūcis, kādi ir vecāku vērojumi par konkrēto tēmu, uzklaut ieteikumus.

Lielu uzmanību PII pedagogi veltīja, lai informētu vecākus par rotaļu izmantošanu audzināšanas darbā, balstoties uz D. Dzintares, H. Gudjona un D.

Lieģenieces atziņām par rotaļu: “bērnības pavadoni” (11;15), “rotaļu, kā bērnības valodu” (4; 42), “caur rotaļu pieaugušais uztver bērna emocionālos pārdzīvojumus” (4; 42).

Lai to realizētu, PII pedagogi iepazīstina vecākus ar PII grupas dzīvi. Pedagoģis pievērš uzmanību grupas telpu iekārtojumam, kurš ir atbilstošs pirmsskolas bērna vecumam.

Atvērto durvju dienā vecāki tiek iepazīstināti un informēti par bērna dzīvi grupā. Atvērto durvju dienu laikā vecāki:

- apmeklē grupu un iepazīstas ar audzinošo un attīstošo darbu pirmsskolas izglītības iestādē, tā saturu, metodēm;
- pārrunā ar pedagogiem radušos jautājumus;

Šie pasākumi tuvināja ģimenes pirmsskolas izglītības iestādei, veicināja draudzīgu, labestīgu, pozitīvu, emocionālu un uz uzticību balstītu sadarbību, nodrošināja informācijas apmaiņu starp PII un ģimeni, veicināja vecāku aktivitāti. Tā tika realizētas PII un ģimenes sadarbības izvirzītās vadlīnijas.

Lai realizētu PII izvirzītās vadlīnijas sadarbībai ar vecākiem, svarīga ģimenes pedagoģisko iespēju jeb ģimenes pedagoģiskās kompetences izzināšana.

Lai pilnveidotu ģimenes pedagoģisko pieredzi un zināšanas, ievērojot katras ģimenes individuālo audzināšanas stilu, pedagogam ir jāpārzina ģimeņu tipi, vecāku – bērnu attiecību modeļi. Šo informāciju pedagogs gūst, aicinot vecākus uz sarunu, lūdzot aizpildīt anketas, organizējot pārrunas, veicot aptaujas.

Ģimenēm, kurās pedagoģiskais potenciāls ir nepietiekams, pievēršama īpaša uzmanība. Šīs ģimenes vairāk jācenšas iesaistīt pirmsskolas izglītības darbā:

- iepazīstinot vecākus ar pirmsskolas vecuma bērnu attīstības īpatnībām un audzināšanas iespējām;
- risinot dialogus ar vecākiem;
- sniedzot šiem vecākiem iespēju iepazīties ar pirmsskolas izglītības iestādes darbu:
  - atvērto durvju dienās,
  - svētkos,
  - vecāku pēcpusdienās.

- Iesaistot šīs ģimenes savstarpējās sarunās, mēģinot pievērst šo vecāku uzmanību pedagoģiskai literatūrai, piemēram, Dr. R.Kempbela, J.Korčaka, V.Suhomļinska u.c. atziņām.

Lai veiktu ģimenes un tās pedagoģisko iespēju izzināšanu, svarīga ir vecāku un pedagogu savstarpējā uzticēšanās, uzmanība, sadarbība, tāpēc pedagogam, sadarbojoties ar vecākiem, būtu jāņem vērā:

- Pedagogam jābūt mierīgam un nosvērtam, jābūt apvaldīt pārsteidzīgas emocijas;
- Pedagogam ir jābūt laipnam un ļoti taktiskam (viņš nevar atļauties netaktiski izteikties ne par bērnu, ne par vecākiem, pat ne “zem četrām acīm”);
- Pedagogam jāpatur pie sevis visas problēmas, kuras vecāki uztic;
- Pedagogam jāatrod laiks uz klausīt ikvienu, tad, kad tas viņam ir nepieciešams;
- Pedagogam pat ne visai patīkamais jāprot pateikt tā, lai vecāki nejostos apvainoti un sarūgtināti, bet varētu kopīgi meklēt problēmu risinājumus;
- Pedagogam jāprot pastāstīt par bērnu attīstības procesiem, lai teiktais būtu saprotams ikvienam;
- Pedagogam jāprot atklāt vecāku labās īpašības un prasmes, kas varētu palīdzēt darbā ar bērniem;
- Pedagogam jāieinteresē ikviens no vecākiem iesaistīties grupas dzīvē un palīdzēt visiem vecākiem sadraudzēties tajā laikā, kamēr viņu bērni apmeklē PII.

Saskarsmē ar vecākiem jāņem vērā to, ka visi vecāki ir:

- Neatkārtojamas personības un individualitātes;
- Ar savu dzīves pieredzi, nodzīvoto gadu skaitu, izpratni par jebkuru norisi pasaulē;
- Savu dzīves līmeni, izglītību, sociālo statusu mūsu sabiedrībā;
- Ar savu raksturu un temperamentu;
- Ar savām interesēm un darbiem, kas vislabāk padodas;
- Ar konkrētiem uzskatiem par bērna audzināšanu, savu ģimenes modeli, ģimenes tradīcijām.

Izvērtējot ģimenes un PII sadarbības būtību, var secināt:

Pozitīvais, ko gūst veiksmīgas sadarbības rezultātā ģimenes sadarbojoties ar PII:

- Izjūt PII programmas prasības, kā personisku, sev piederošu;
- Uztver savu bērnu attiecībās ar citiem;
- Gūst labāku izpratni par bērna attīstību un audzināšanu;
- Iepazīst un izjūt cieņu pret pedagogu komandu;
- Iemācās daudz ko tādu (piemēram, rotaļas, spēles) ar ko interesanti nodarboties mājās;
- Iepazīstas ar bērna draugiem;
- Nodibina draudzību ar citiem vecākiem;
- Spēj nostiprināt bērna iegūtās zināšanas mājās.

Pozitīvais, ko gūst pedagogi:

- Velta vairāk laika bērnam individuāli;
  - Redz kādā veidā vecāki motivē bērnus;
  - Uzzina, kā ģimenes locekļi palīdz bērnam risināt problēmas;
  - Atklāj ģimenes tradīcijas, intereses, vērtības, vajadzības.
- PII var radīt atvērtu vidi vecākiem, ja:
- PII kļūst par vietu, kur notiek brīva un abpusēja dalīšanās ar informāciju;
  - PII kļūst par vietu, kur vecāku bērni tiek pieņemti kā brīvas personības, ne tikai ar vārdiem;
  - Iesaista vecākus PII dzīvē, dodot tiem iespēju uzņemties atbildību par ko PII svarīgu;
  - Organizē regulāras iespējas būt vecākiem kopā ar bērniem pirmsskolas izglītības iestādē;
  - Atbalsta ģimenes vērtības, tradīcijas, intereses, vajadzības.

Konstruktīva sadarbība:

- Veido savstarpēju sapratni starp pedagogiem un vecākiem;
- Nodrošina informācijas apmaiņu;
- Sniedz jaunas zināšanas;
- Sekmē prasmi diskutēt, novērtēt, secināt;
- Veicina personiskās attieksmes veidošanos.

Vecāku aktivitāte PII ir atkarīga no tā, vai:

- Vecāki jūt, ka PII tiem ir sava loma – piedalīšanās, iespēju piedāvāt informāciju, lemt, kritizēt, ieteikt, pārveidot, izmainīt, uzņemties atbildību, ne tikai klausīties, iegūt informāciju un izdarīt attiecīgus secinājumus;
- Vecākiem PII ir iespēja dalīties ar savu pieredzi – vienam ar otru, ar pedagogiem un citiem interesentiem;
- Vecāku loma tiek uztverta plašāk nekā tikai piedalīties vecāku sapulcēs.

PII un vecāku pozitīvas sadarbības rezultātā:

Bērni:

- Attīsta komunikācijas prasmes ar pieaugušajiem;
- Uzzina ko vairāk par vecāku prasmēm, talantiem, profesijām un ieguldījumiem;
- Gūst emocionālu gandarījumu, jūtas pašpārliecinātāki, paaugstina savu “Es” apziņu.

Vecāki:

- Gūst izpratni par pedagoga darbu, labāk iejūtas PII un pārnes PII aktivitātes ģimenē;
- Nostiprina pārliecību, ka spēj sadarboties ar PII un kopīgi sekmēt bērna attīstību, kā arī pilnveido savas pedagoģiskās iespējas;
- Saprot, ka vecāki PII tiek gaidīti un viņu pūles tiek novērtētas.

Pedagogi:

- Pieaug gatavība atrast jaunas pieejas vecāku iesaistīšanai PII;
- Noskaidro vecāku intereses attiecībā pret PII un bērniem;
- Nodibina atklātākas attiecības ar vecākiem, tā gūstot lielāku izpratni par bērnu un uzlabojot individuālo pieeju bērniem.

Ir svarīgi izglītot **sevi**, lai pārzinātu visu, kas attiecas uz mūsu bērniem, un spētu skaidri izteikties par to. Vienīgais veids, kā to panākt, ir saņemt atbildes uz jautājumiem. Mums jāklūst par autoritātēm it visā, kas skar mūsu dēlus un meitas (15;161).

Tātad liela nozīme ir vecāku vēlmei pašizglītoties.

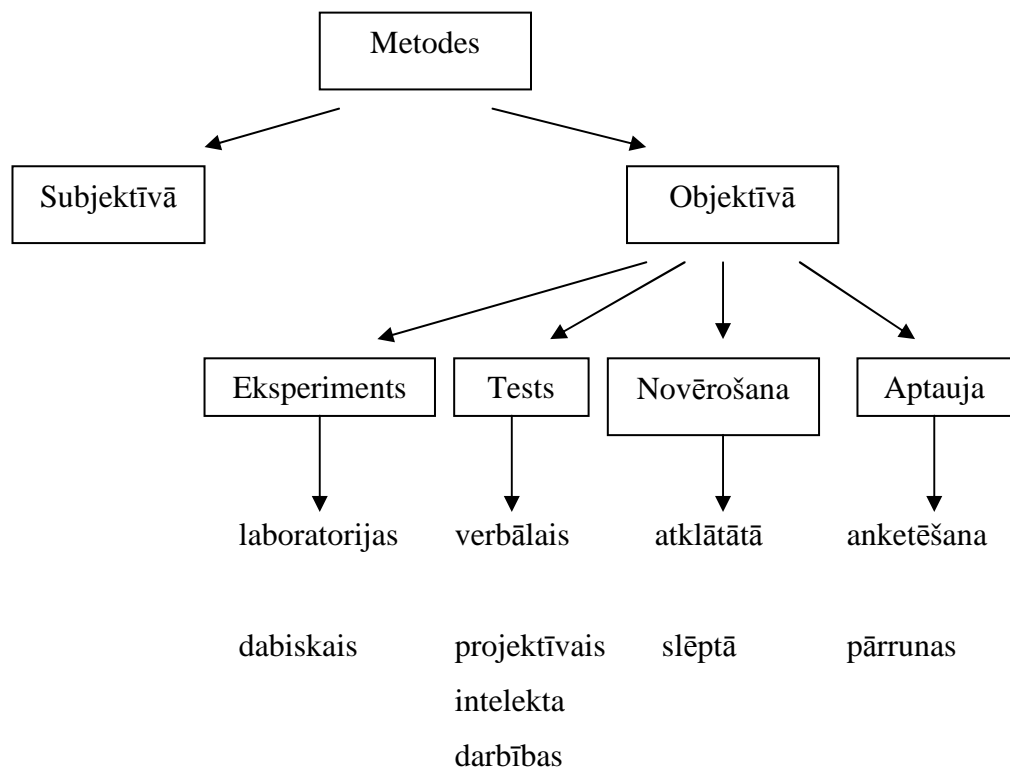
Pašizglītība – cilvēka paša noteikta, plānota un vadīta sistemātiska izziņas darbība, kuras mērķis ir pilnveidot zināšanas, prasmes un iemaņas. Pašizglītību realizē gan mācību iestādē, gan arī ārpus tās. Pašizglītība sekmē pašaudzināšanu, bet bez pašaudzināšanas nav iespējama sekmīga pašizglītība(16; 6).

J. A. Students ir uzsvēris, ka cilvēkam ar caurmēra gara dāvanām, kas grib būt audzinātājs, tomēr pamatīgi ir jāmācās audzināšanas teorija. (17).

3.2.Pirmsskolas un ģimenes sadarbības norises izpēte un analīze

Lai izvērtētu ģimenes un Rīgas PII “X” sadarbības kvalitāti, tika izvēlētas konkrētajam pedagoģiskajam pētījumam piemērotas empīriskā pētījuma metodes: pedagoģiskā novērošana, aptauja, anketēšana, pārrunas. Par empīriskajām pētīšanas metodēm uzskata speciālas pētīšanas metodes, ar kuru palīdzību tiek izzināti, atlasīti un uzkrāti pedagoģiskie fakti, kas nepieciešami empīriskā līmeņa nodrošināšanai (1; 30).

Metode (gr. Methodos – pētīšanas ceļš) ir noteikta mērķa sasniegšanas, konkrēta uzdevuma risināšanas veids; esamības teorētiskās un praktiskās izpētes paņēmieni un operāciju kopums (23; 43).

3.2.1.att. Metodes

Aptaujās var aptaujāt lielāku skaitu cilvēku vienlaicīgi, gūstot salīdzināmus un viegli analizējamus datus. Pētījumā izmantotās vecāku aptaujas dod iespēju iegūt izpratni un spriedumus par katras ģimenes interešu noskaidrošanu, par vecāku attieksmi pret bērnu, ģimenes pedagoģisko iespēju izzināšanu.

Anketēšana ir grupveida pētniecības metode, kuru var lietot gan anonīmi, gan pieprasot anketējamās personas vārdu un uzvārdu (23; 47).

Arī anketēšanā vienlaikus var aptvert lielāku skaitu cilvēku. Anketas materiāla raksturs ir pateicīgs apstrādei un skaitliskai analīzei. Šī metode izvēlēta, lai izzinātu vecāku attieksmi pret PII un viņu vēlmi sadarboties.

Novērošana ir pētāmo parādību speciāli organizēta uztvere. Šī metode dod objektīvus rezultātus tikai tad, ja prot atlasīt būtisko, raksturīgāko, saskatīt vispārīgo un konkrēto. Novērošanā ir svarīga mērķtiecība, plānveidība, novēroto faktu kvalitatīva un kvantitatīva apstrāde (23; 45).

Pedagoģiskā novērošana ir viena no izplatītākajām pedagoģisko pētījumu metodēm. Tā palīdz pedagogam iepazīt savus audzēkņus tiešas uztveres ceļā dabiskos apstākļos. Novērotājam jācenšas virzīt savu uzmanību uz tām pedagoģiskā procesa vai parādības pusēm un detaļām, kas atbilst novērošanas mērķim, vienlaikus aptverot visu pedagoģisko procesu. Kā pedagoģiskā procesa izpētes instruments pedagoģiskā novērošana ir efektīva, pastāvot nosacījumam, ka to izmanto saistījumā ar citām pētīšanas metodēm. Pedagoģiskie novērojumi tika izmantoti, lai gūtu sīkāku informāciju par konkrētu pirmsskolas vecuma bērnu attīstības un audzināšanas īpatnībām.

Pārrunas ir pedagoģisko parādību izziņas veids sarunas procesā dabiskos dzīves apstākļos. Pārrunām jābūt mērķtiecīgām, plānveidīgām, tajās jāievēro individuāla pieeja un pedagoģiskais takts (23; 47).

Pārruna, kā informācijas ieguves avots, parasti saskaņojama ar citām pedagoģiskās pētīšanas metodēm: ar novērošanu, anketēšanu, darbības rezultātu analīzi. Gatavojoties pārrunai, sevišķi skaidri jāapzinās pētījuma mērķis, lai precīzi zinātu, ko pētnieks grib izzināt pārrunā. Pārrunās ļoti svarīgi ir nodibināt kontaktu un savstarpējo saprašanos.

Šīs metodes ir vairāk piemērotas PII specifikai, pētot un analizējot ģimenes un PII sadarbību.

Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības norises izpēte tika plānota divos posmos.

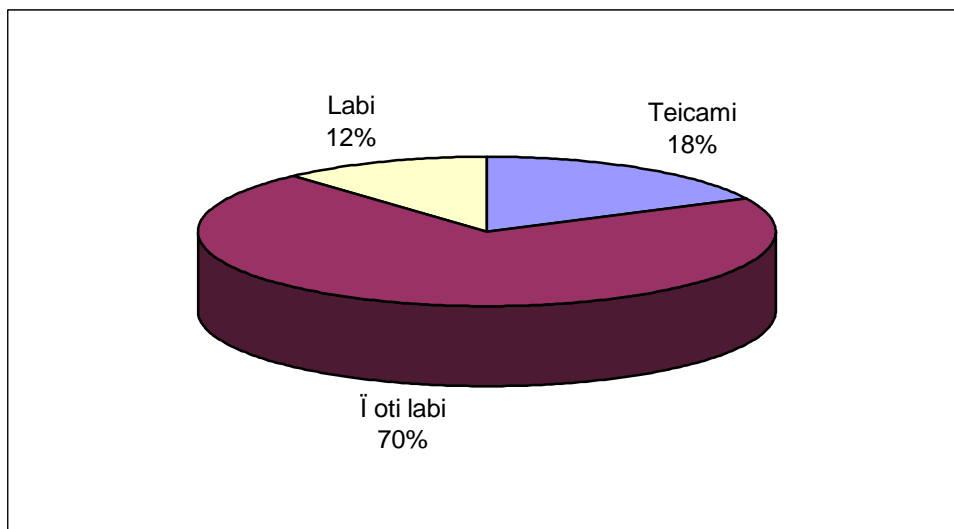
1.posms – sākotnējās situācijas izvērtējums (vecāku anketēšana, aptauja). Šī posma mērķis: apzināt pedagoģiskās prasības ģimenē un PII vienotības un saskaņotības nozīmi, tāpēc tika noformulēti uzdevumi: izzināt vecāku informētību, ieinteresētību un pedagoģiskā potenciāla paaugstināšanas nepieciešamību, sadarbojoties ar PII, veidojot konstruktīvu dialogu starp PII un ģimeni. Tika izveidota *anketa* “Jūsu attieksme pret PII”(skat.1.pielikumu).

2.posms – pamatojoties uz pirmajā posmā iegūto datu izvērtēšanā un literatūras analīzes gaitā izdarītajiem secinājumiem, tika plānota sadarbības ar PII un vecākiem procesa pilnveide. Tās mērķis: ģimenes un PII sadarbības procesa pilnveide. Uzdevums: veicināt ģimenes pedagoģisko izglītošanu, ieinteresējot vecākus par bērnu vispusīgās attīstības daudzveidīgām iespējām pirmsskolas izglītības iestādē. Lai precizētu un koriģētu sadarbību arī šajā posmā noritēja pētniecība. Tika izmantotas tādas *pētījuma metodes*: anketēšana, aptauja, pedagoģiskā novērošana, pārrunas. Tika izveidota *anketa* “Ģimenes un PII sadarbības veicināšanas iespējas”(skat.2.pielikumu) un veikta *aptauja* “Ģimenes un PII sadarbības formu saturs”(skat.3.pielikumu).

1.posms. Sākot analizēt pirmsskolas izglītības iestādes un ģimenes sadarbību, ir svarīgi noskaidrot, ko vecāki sagaida no PII, kāda ir vecāku motivācija vedot bērnu uz PII un kā viņi vērtē jau esošo sadarbību starp ģimeni un PII. Tāpēc vecāki tika aicināti aizpildīt anketu “Jūsu attieksme pret PII” (skat. 1.pielikumu).

Mērķis – uzzināt vecāku attieksmi un sadarbības iespējas ar PII.

Norise – vecāki anketu aizpildīja mājās, lai tās aizpildīšanā piedalītos visa ģimene. Vecāku sniegtās atbildes uz anketas “Jūsu attieksme pret PII” jautājumiem apkopotas un parādītas attēlos 3.2.2. un 3.2.3.

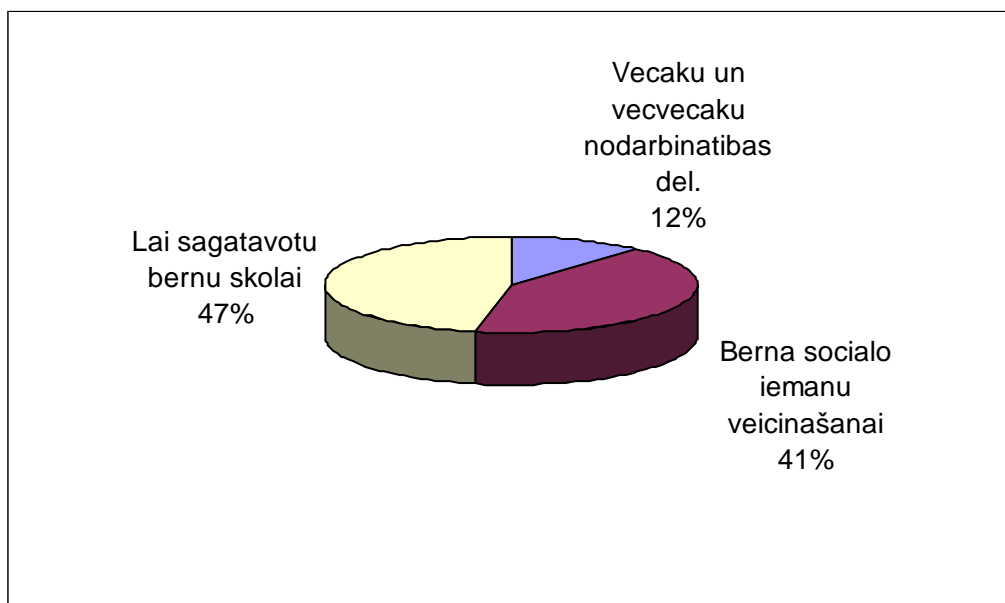

3.2.2.att. Vecāku vērtējums esošajai sadarbībai starp PII un ģimeni.

Anketā tika uzdots jautājums “ Kā Jūs vērtējat esošo sadarbību starp ģimeni un PII?”, un iespējamās atbildes:

- Teicami
- Īoti labi
- Labi
- Apmierinoši
- Neapmierinoši

No saņemtajām atbildēm var secināt, ka esošo sadarbību kā labu novērtējuši 12% vecāku, 70% vecāku to novērtējuši kā ļoti labu, bet kā teicamu 18% vecāku. Neviens respondents šo sadarbību nav novērtējis kā apmierinošu vai neapmierinošu.

3.2.3.att. Vecāku motivācija bērnam apmeklējot PII.

Anketā tika uzdots jautājums “Kāpēc Jūsu bērns apmeklē PII?”, un iespējamās atbildes:

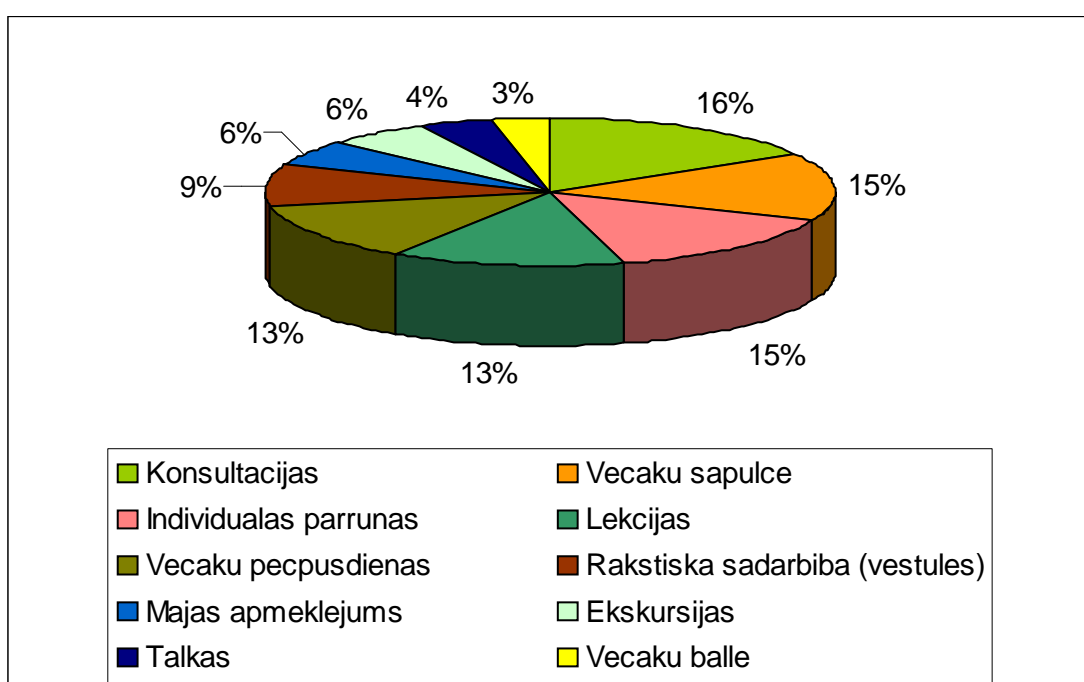
- Vecāku un vecvecāku nodarbinātības dēļ;
- Lai veicinātu bērna sociālās iemaņas;
- Lai bērnu sagatavotu skolai;
- Cits variants...

No saņemtajām atbildēm var secināt, ka vecāku lēmumu bērnam apmeklēt PII, galvenokārt motivē vēlme, lai bērns būtu sagatavots skolai un bērna sociālo iemaņu veicināšana. Tikai 12% vecāku motivācija PII apmeklēšanai ir lielā nodarbinātība.

2.posms. Analizējot iegūtās atbildes un izdarot secinājumus, tika plānota ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības procesa pilnveide. Tika izmantotas tādas *pētījuma metodes*: anketēšana, aptauja, pedagoģiskā novērošana, pārrunas.

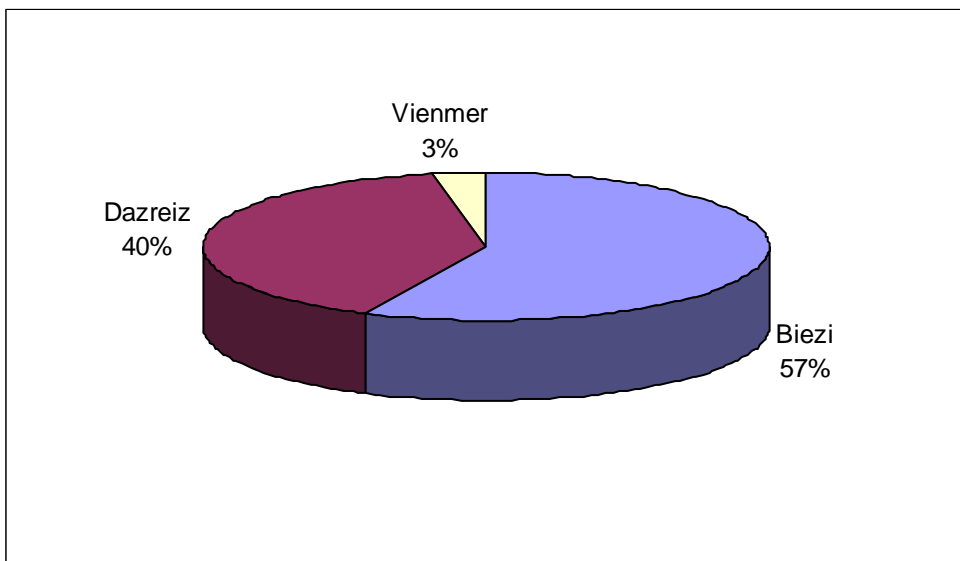
Mērķis - ģimenes un PII sadarbības procesa pilnveide un vecāku pedagoģiskā potenciāla paaugstināšana .

Norise – vecāki anketu un aptauju aizpildīja mājās, lai tās aizpildīšanā piedalītos visa ģimene. Vecāku sniegtās atbildes uz anketas “Ģimenes un PII sadarbības veicināšanas iespējas”(skat. 2. pielikumu) un aptaujas “Ģimenes un PII sadarbības formu saturs”(skat. 3. pielikumu) jautājumiem apkopotas un parādītas attēlos 3.2.4. līdz 3.2.6.

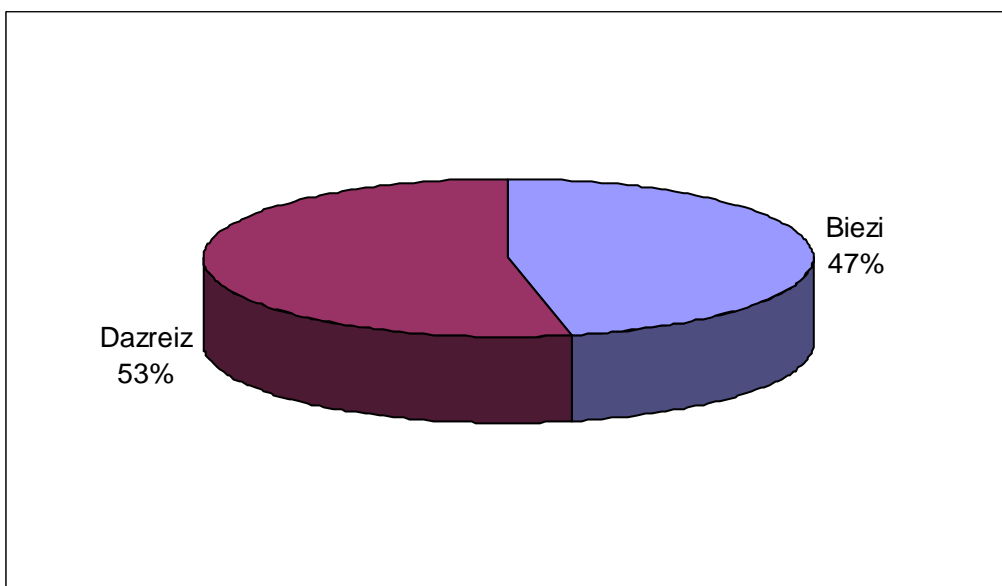
3.2.4. att. Visnepieciešamākais ģimenes un PII sadarbības veids.

Anketā tika uzdots jautājums” Kāds ģimenes un PII sadarbības veids Jums ir visnepieciešamākais?”, un lūgts atbildes sarindot sākot no visnepieciešamākā. Tādā veidā tika gūts priekšstats par to, kādas ģimenes un PII sadarbības formas vecākiem ir visnepieciešamākās. Tās ir konsultācijas 16%, vecāku sapulces 15%, individuālas pārrunas 15%, lekcijas 13% un vecāku pēcpusdienas 13%.

3.2.5.att. Neskaidrības bērna audzināšanā

Uz jautājumu “Vai Jums ir kādi jautājumi bērna audzināšanā uz kuriem nevarat rast atbildi?”, 57% vecāku atzīst, ka šādi jautājumi rodas bieži, 40% dažreiz un 3% vecāku jautājumi bērna audzināšanā rodas vienmēr.

3.2.6. att. Pārrunu un konsultāciju nepieciešamība

Uz jautājumu “Vai izjūtat nepieciešamību konsultēties vai pārrunāt konkrētus bērna attīstības un audzināšanas jautājumus?”, 53% vecāku atzīst, ka dažreiz ir šāda nepieciešamība, bet 47% bieži nepieciešama konsultācija vai pārrunas.

Analizējot iegūtos rezultātus var secināt, ka kopumā vecākiem rodas neskaidri jautājumi bērna audzināšanā, uz kuriem ir grūtības rast atbildi un vecākiem ir nepieciešamas pārrunas un konsultācijas konkrētu jautājumu risināšanā. Tātad, ir nepieciešamība pēc papildus informācijas un speciālistu konsultācijām.

Uzdodot vecākiem jautājumus pedagogi gūst atbildes uz interesējošajiem jautājumiem, savukārt vecāki noformulē konkrētas atbildes.

Atbildot uz jautājumiem cilvēki domā. Tas ir ceļš, kā varētu rosināt domāšanu (mācību metodes; 21)

Tikai tas , kas pats mācās, var iemācīt to darīt citiem. Tikai tas, kas sevī ir pārvarējis tieksmi pēc varas, var iemācīt to pārvarēt arī citiem. (valdorf;14)

Lai noskaidrotu kādas lekciju un konsultāciju tēmas vecākus interesē, kā arī viņiem vispiemērotākais lekciju un konsultāciju norises laiks, tika veikta aptauja (skat. 3. pielikumu). Apkopojot šīs aptaujas rezultātus noformulētas vecākus interesējošās tēmas.

Lekciju tēmas:

- pirmsskolas vecuma bērna attīstība;
- bērnu emocionālā audzināšana;
- pasaku nozīme pirmsskolas vecuma bērna emocionālā audzināšanā;
- pašdarināto rotaļlietu nozīme pirmsskolas vecuma bērna emocionālā audzināšanā;
- pirmsskolas vecuma bērna audzināšanas mērķi un uzdevumi;
- veselīgs dzīvesveids un kvalitatīvs uzturs;
- apģērbs;
- bērnu agresija un sodi;
- valdorpēdagoģijas pamati;
- ikdienas darbs grupā – dienas ritms;
- gadskārtu svētki un ieražas, to svinēšana;
- pirkstiņrotaļas;
- izmaiņas ģimenē, to ietekme uz bērna attīstību;
- mūzikas nozīme bērna attīstībā;
- ritma nozīme veselīgā bērna attīstībā;
- TV un masu mēdiiju ietekme uz bērna attīstību;
- paaudžu konflikts;
- bērnu grūtas uzvedības cēloņi un risinājumi;

Konsultāciju tēmas:

- otrā bērna ienākšana ģimenē;
- pareizas runas veidošana;
- socializācijas iemaņu attīstīšana;
- bērnu agresijas izpausmes;
- hiperaktivitāte un UDS(uzmanības deficīta sindroms);
- kustību traucējumi;
- veselīgs uzturs;

Par piemērotāko laiku un nedēļas dienu lekcijām vairums vecāku ierosina sestdienas, plkst.10:00. Konsultācijām un individuālajām pārrunām pēc vecāku domām būtu jānotiek vienu reizi nedēļā vai reizi divās nedēļās, vai skatoties pēc nepieciešamības, individuāli saskaņojot laiku ar pirmsskolas pedagogu. Šais individuālajās pārrunās un konsultācijās, pēc vecāku lūguma vai pedagoga ieteikuma, var pieaicināt konkrētus speciālistus, piemēram, logopēdu, bērnu psihologu, bērnu ārstu u.c.

Vecāki tiek informēti arī par dažādām lekcijām, kas saistītas ar bērna harmonisku attīstību un audzināšanu (skat. 4. Pielikumu).

SECINĀJUMI

Pētot un analizējot pedagoģisko un psiholoģisko literatūru, par pirmsskolas un ģimenes sadarbības veicināšanu, var secināt:

- ģimenei ir īpaša nozīme pirmsskolas vecuma bērna vispusīgā attīstībā un audzināšanā, tāpēc PII un ģimenes sadarbības centrā jābūt bērnam, viņa ģimenei, ievērojot, ka bērna attīstība sākas un norit ģimenē.

Iepazīstoties ar PII un ģimenes sadarbības būtību, lai sekmīgi noritētu bērna vispusīga attīstība un audzināšana, var secināt:

- PII un ģimenes sadarbība balstās uz kopējiem mērķiem:
  - Iesaistīt vecākus pirmsskolas vecuma bērna vispusīgā attīstīšanā un audzināšanā,
  - Veidot sadarbību starp pedagogiem, vecākiem un bērniem,
  - Pilnveidot vecāku zināšanas pedagoģiskajā procesā.
- Sadarbība balstās uz saskarsmi, kurai ļoti būtiska ir profesionalitāte, saskarsmes kultūra un ētikas normas.

Analizējot PII un vecāku veiksmīgas sadarbības metodiskās iespējas var secināt, ka:

- Nepieciešams atklāts un efektīvs dialogs starp vecākiem un pedagogiem;
- Pašiniciatīva, kura sākumā nāk no pedagogiem, kas strādā PII, vēlāk tā var nākt no vecākiem;
- Pedagoģa pozitīva attieksme pret jebkuru bērnu un vecāku;
- Ģimenes un tās pedagoģisko iespēju izziņāšana;
- Svarīga vecāku pedagoģiskā izglītošana, kas ir būtisks priekšnoteikums bērnu vispusīgas attīstības iespējām un audzināšanai kā ģimenē, tā arī pirmsskolas izglītības iestādē.

Analizējot PII un ģimenes sadarbības veidus var secināt:

- PII un ģimenes sadarbība veicina visas iestādes sekmīgu darbu bērnu vispusīgas attīstības un audzināšanas nodrošināšanā;
- Ģimenes iesaistīšanās PII veicina ģimenes pedagoģisko izglītošanos jautājumos, kas saistīti ar bērna vispusīgu attīstību un audzināšanu;

Pamatojoties uz vecāku aptaujām, anketām un pedagoģiskā novērošanas procesā gūtām atziņām var secināt, ka PII un ģimenes sadarbība norit veiksmīgi, ja:

- PII piedāvā daudzveidīgus sadarbības formas – individuālās(konsultācijas, atbildes uz jautājumiem), grupālās(sapulces, konsultācijas), frontālās(ģimeņu vakari, pedagoģiskās izglītības pasākumi, sapulces);
- Pedagogi ir sagatavoti sadarbības realizēšanai – starp ģimeni un pedagogiem ir jāveidojas draudzīgām, sadarbību veicinošām attiecībām;
- Paaugstinās ģimenes pedagoģiskās sagatavotības līmenis;
- Tiek ievērotas ģimenes vēlmes, intereses, priekšlikumi.

Iepriekšminētais ļauj secināt, ka diplomdarba mērķis – izvērtēt ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbības iespējas ir sasniegts.

Izvirzītie uzdevumi:

- Analizēt teorētisko literatūru par ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbību;
- Apkopot, izvērtēt un noformulēt sadarbības novērtēšanas kritērijus;
- Izzināt ģimenei vispiemērotākās sadarbības formas un formulēt to saturu, ir veikti.

Izvirzītā hipotēze – ģimenes un PII sadarbība noritēs optimālāk, ja:

- Ģimenes un PII sadarbībā tiks ņemti vērā kopīgi izvirzītie mērķi un uzdevumi bērna attīstībā un audzināšanā;
- Pirmsskolas pedagogs pielietos daudzveidīgas sadarbības formas ar ģimeni;
- Sadarbības rezultātā vecāki pilnveidos savas pedagoģiskās iespējas, ir apstiprinājusies.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. **Adlers Ā.** *Individuālpsiholoģija skolā. Lekcijas skolotājiem un audzinātājiem.* – R.: Zvaigzne ABC, 2001, - 176 lpp.
2. **Albrehta A.** *Pētīšanas metodes.* – R.; Mācību apgāds, 1998, - 104 lpp.
3. **Baldiņš A., Raževa A.** *Skolas un ģimenes sadarbība.* – R.; Pētergailis, 2001, - 81 lpp.
4. *Bērns kā vērtība ģimenē un pirmsskolā / RPIVA Ģimenes un pirmsskolas pedagoģijas katedra.* – SIA “Izglītības soļi”.: R 2000. 87 lpp.
5. **Boša R., Cīrule V.** *Darba plānošana pirmsskolas iestādē.* – R.: Mācību apgāds, 1996, - 39 lpp.
6. **Boulbijs Dž.** *Drošais pamats.* – R.; Apgāds “Rasa ABC” , 1998, - 198 lpp.
7. **Briede B., Doils M., Makintaire H., Pēks L.** *Mācību metodes.* – Bišopa Bartona koledža, LLU Pedagoģijas Katedra, Jelgava, 1997, -68 lpp.
8. **Briede B., Kārters M., Pēks L., Sanders Č.** *Mācību process.* - Bišopa Bartona koledža, LLU Pedagoģijas Katedra, Jelgava, 1997, -35 lpp.
9. **Čālmersa B.** *Rīt mums piedzims.* – R.; Apgāds “Jumava”, 1994, - 214 lpp.
10. **Černova E.** *Praktikums pirmsskolas sadarbības pedagoģijā.* – LU, 2003, - 41 lpp.
11. **Dzintere D., Boša R.** *Rotaļspēles.* – R.: Mācību apgāds, 1997, - 82 lpp.
12. **Dzintere D.** *Bērnudārzu audzinātāju zināšanu un pedagoģisko prasmju pilnveide par vecāku pedagoģiskās kultūras paaugstināšanu.* – R.: LRIM, 1985, - 37 lpp.
13. *Es gribu iet skolā.* – R.: SIA Puse Plus, 2003, - 191 lpp.
14. **Jurgena I.** *Vispārīgā pedagoģija.* – R.: SIA Izglītības soļi, 2001. - 144 lpp.
15. **Kempbels Dr. Ross.** *Kā patiesi mīlēt savu bērnu.* – R.: SIA”AMNIS”, 1998. – 129 lpp.
16. **Perske R.** *Cerība.* – Jāņa Rozes apgāds, 2004, - 167 lpp.
17. **Rudzītis G.** *Vecāko skolēnu un studentu sagatavošana pašizglītībai.* – LLU, Jelgava, 1995, - 30 lpp.
18. **Students J. A.** *Vispārīgā paidagoģija.* – Raka, 1998.
19. **Suhomļinskis V.** *Sirdi atdodu bērniem.* – R.; Zvaigzne, 1974, - 230 lpp.

20. **Šteiners R.** *Bērna audzināšana.* – R.: RaKa, 1996. – 84 lpp.
21. *Valdorfpedagoģija.* – Katalogs izstādei, veltīta UNESCO konferencei par audzināšanu 44. Sesija Ženēvā.- 87 lpp.
22. **Vorobjovs A.** *Psiholoģijas pamati* – R: Mācību apgāds, 1996. – 323 lpp.
23. **Vorobjovs A.** *Vispārīgā psiholoģija* – R.: SIA Izglītības soļi, 2000,
24. **Zaķe I.** *Logopēdiskās spēles un vingrinājumi.* – R.: SIA Izglītības soļi, 2000, - 39 lpp.
25. **Zelmenis V.** *Īss pedagoģijas kurss* – R: Zvaigzne, 1991. – 214 lpp.
26. **Zelmenis V.** *Pedagoģija ģimenē.* – R.: Zvaigzne, 1978, - 248 lpp.

PIELIKUMI

Anketa

Jūsu attieksme pret PII

1. Kā Jūs vērtējat esošo sadarbību starp ģimeni un PII?

- teicami
- ļoti labi
- labi
- apmierinoši
- neapmierinoši

2. Kāpēc Jūsu bērns apmeklē PII?

- vecāku un vecvecāku nodarbinātības dēļ;
- lai veicinātu bērna sociālās iemaņas;
- lai bērnu sagatavotu skolai;
- cits iemesls.

3. Kādas prasības Jūs izvirzāt PII?

.....
.....
.....

4. Kādi faktori Jūsaprāt ietekmē pirmsskolas vecuma bērna attīstību?

.....
.....
.....

Anketa

Ģimenes un PII sadarbības veicināšanas iespējas

1. Kāds ģimenes un PII sadarbības veids Jums ir visnepieciešamākais?

- talka,
- mājas apmeklējums,
- vecāku pēcpusdienas,
- individuālas pārrunas,
- konsultācijas,
- vecāku sapulce,
- lekcijas,
- rakstiska sadarbība,
- ekskursijas,
- vecāku balle

2. Vai Jums rodas kādi jautājumi bērna audzināšanā uz kuriem nevarat rast atbildi?

- vienmēr
- bieži
- dažreiz
- nekad

3. Vai izjūtat nepieciešamību konsultēties vai pārrunāt konkrētus bērna attīstības un audzināšanas jautājumus?

- bieži
- dažreiz
- nekad

Anketa

Ģimenes un PII sadarbības formu saturs

1. Kādas lekciju tēmas Jums ir aktuālas?

- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

2. Kādas individuālo konsultāciju tēmas Jums ir aktuālas?

- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

3. Kāds ir Jums piemērotākais lekciju un konsultāciju laiks un diena?

.....
.....

Bērnu emocionālā audzināšana.

Vecāku apmācības programmas projekts.

Aicinām piedalīties izglītojošā praktisko nodarbību grupā. Jums būs iespēja gūt atbildes uz jautājumiem par bērnu audzināšanu un attīstību, apgūt praktiskas metodes un paņēmienus grūtību pārvarēšanai.

Mērķauditorija: Pirmsskolas vecuma bērnu vecāki un pirmsskolas izglītības iestāžu audzinātāji.

Programmas mērķis: Palīdzēt vecākiem radīt emocionāli veselu un stabilu audzināšanas vidi bērniem, izglītojot par bērnu attīstības, emocionālās veselības un uzvedības jautājumiem un veicinot savstarpējo atbalstu un pieredzes apmaiņu.

Programmas uzdevumi:

- Uzlabot zināšanas par bērnu attīstības jautājumiem.
- Papildināt zināšanas par bērnu uzvedību un jūtu pasauli.
- Palīdzēt vecākiem izprast grūtas uzvedības cēloņus bērniem un meklēt risinājumus.
- Palīdzēt izprast saikni starp savu bērnības pieredzi un saviem audzināšanas principiem.
- Palīdzēt mainīt negatīvus uzskatus un mācīties ieraudzīt pozitīvo bērnā.
- Palīdzēt ģimenēm meklēt stratēģijas kā uzlabot bērna uzvedību.
- Palīdzēt attīstīt **spēju novērot** savu uzvedību saistībā ar bērna uzvedību un veicināt pozitīvu saskarsmi.
- Veicināt ģimeņu savstarpējā atbalsta iespēju.

Programmas saturs.

1. Solis (1.Nodarbība.)

Iepazīšanās. Kontakta veidošana. Grupas dalībnieku individuālo mērķu apzināšana saistībā ar piedāvāto programmu.

Izpratne par bērna attīstību un temperamentu.

Šajā nodarbībā jāpārrunā konfidencialitātes noteikumi. Teorētiskajā daļā svarīgi sniegt to informāciju par bērna attīstības jautājumiem, kas aktuālāka konkrētajai grupai.

Praktiskajā daļā iepļānoti uzdevumi un pārrunāta dalībnieku pieredze.

2. Solis

kā veicināt ķermeņa kontroli un pozitīvu pašnovērtējumu.

Sniegt informāciju par bērna fizisko attīstību, ķermeniskās paškontroles un attieksmes pret savu ķermeni veidošanos.

3. Solis

Kā veicināt drošu piesaisti.

Teorētiskajā daļā uzsvaru vairāk likt uz to, kā piesaistes veidi iespaido bērnu uzvedību, reakciju uz šķiršanos no piesaistes objekta. Praktiskajā daļā uz vecāku novērošanas spēju attīstīšanu un audzināšanas principu izmantošanu.

4. Solis

Kā veicināt bērna spēlēšanos un fantāziju.

Nodarbība veltīta praktisku iemaņu trenēšanai, kā spēlēties, vecāku jūtu un grūtību pārrunāšanai, kas saistās ar spēlēšanās procesa grūtībām. Ar teoriju šajā nodarbībā paredzēts iepazīstināt, lai skaidrotu praktisko nodarbību laikā radušos jautājumus.

5. Solis

Kā veicināt valodas un komunikācijas spējas.

Svarīgi sniegt vecākiem informāciju teorētiskajā daļā par bērna vajadzībām un valodas attīstīšanās vecumposmu īpatnībām, ka arī iepazīstināt ar svarīgākajiem audzināšanas principiem.

6. Solis

Kā veidot pamatu pozitīvam pašvērtējumam.

Svarīgu veltīt laiku audzināšanas principu un praktisku vingrinājumu izpildei.

7. Solis

Disciplinēšanas metodes, kas veicina pašregulāciju, attīsta sirdsapziņu un morālo uzvedību.

Iesaistīt jautājumus par bērnu tiesību jautājumiem – kā ievērot bērna tiesības vienojoties par noteikumiem ģimenē un disciplinējot bērnus.

8. Solis

Kā veicināt emociju pašregulāciju.

Galvenais uzsvars liekams uz vecāku novērošanas spēju attīstīšanu – trenēšanu atpazīt savu bērnu uzvedību un jūtas dažādās dzīves situācijās un pielietot citas stratēģijas.

9. Solis

Kā veicināt koncentrēšanos, plānošanu un problēmu risināšanu.

10. Solis

Kā veicināt sociālo kompetenci, empātiju un gādīgumu.

Nodarbības struktūra

- **Vienas nodarbības ilgums 2 stundas, kopā 10 nodarbības.**
- Katras nodarbības sākumā tiek pārrunāta mājas uzdevumu izpildē gūtā pieredze –novērojumi, grūtības.
- Aplī tiek noskaidroti grupas dalībnieku jautājumi un grūtības, kas saistās ar dotās nodarbības tēmu.
- Teorētiskajā daļā – plānotā satura izklāsts, izskaidrojot jēdzienus, iekļauti grupas dalībniekus interesējošie jautājumi saistībā ar nodarbības tēmu, īsa informācija par zinātniskajiem pētījumiem.
- Praktiskās nodarbības izmantojot dalībnieku pieredzi.
- Mājas uzdevumu uzdošana.
- Nodarbības pieredzes pārvērtēšana.

Diplomdarbs „Ģimenes un pirmsskolas izglītības iestādes sadarbība”
izstrādāts LU PPF Pedagoģijas nodaļā

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā
norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst
izdrukai:

Autore: Ludmila Fiļčenko _____
paraksts un datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai
Vadītāja: Mag. paed. Ērika Vugule _____
paraksts un datums

Darbs iesniegts Pedagoģijas nodaļā

Metodiķe _____
vārds, uzvārds, paraksts, datums

Darbs aizstāvēts valsts pārbaudījumu komisijas sēdē

Datums un protokola numurs _____

Vērtējums: _____